Αριθ. 2. *ΚΕΡΚΥΡΑ 1 ΜΑΡΤΙΟΥ 1924.* *Χρονιὰ Δ'.*

ΚΕΡΚΥΡΑΪΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

ΔΙΜΗΝΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΟΥ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΟΜΙΛΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εἰκόνα Μάρκου Ζαβιτζιάνου.
Κ. Παλαμᾶ. Θάνατος Καλλιτέχνου.
Κ. Θεοτόκη — Σοννέτο ('Ανέκδοτο.)
Α. Μ. Ἀνδρεάδη — 'Ιάκωβος Πολυλᾶς. Τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς πολιτικῆς του ζωῆς.
Γωνὶν Πιέρρη — Γελοιογραφία τῶν πολιτικῶν χρόνων Ι. Πολυλᾶ.
Ν. Πετιμεζᾶ Λαύρα — Finis amoris — *Ποίημα.*
Ν. Λευθεριώτη — Παιγνιδάκι - Ποίημα.
Εἰρ. Α. Δεντρινοῦ — Patrizio Volgo *(Πεταχτὲς κουβέντες.)*
Σπύρου Νικοκάβουρα — "Υμνος στὴ Μοῦσα
Sully Prudhomme — *"Αν ἤμουν Θεός. Μετάφρ. Εἰρ. Α. Δεντρινοῦ.*
Κατίνας Παπᾶ — Κόσμος (Διήγημα.)

ΚΕΡΚΥΡΑ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ Ξ. Γ. ΒΛΑΧΟΥ

ΜΑΡΚΟΣ Σ. ΖΑΒΙΤΣΙΑΝΟΣ

ΘΑΝΑΤΟΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΟΥ*

Μέσα εἰς τὴν θαλασσοταραχὴν ποῦ μᾶς δέρνει πῶς νὰ ἀκουσθῇ ὁ στεναγμὸς μιᾶς ἐκλεκτῆς ψυχῆς ποῦ ἀφίνει τὸν κόσμον. Ὅ,τι βαθύτερον ζῇ εἶναι καὶ εἰς τὴν σιωπήν, συχνὰ, πλησιέστερον. Κάπου ἀνέγνωσα εἰς τρεῖς γραμμὰς, ὅτι ἀπέθανε κάπου ὁ Μάρκος Ζαβιτσιάνος. Τὸ ὄνομα τοῦτο καμμίαν ἀπήχησιν δὲν καταλείπει μεταξὺ τοῦ πλήθους. Μόνον μεταξὺ εὐαρίθμων δυνατὸν νὰ προκαλέσῃ ἐπιφωνήματα συμπαθείας, τὰ κινήματα μὲ τὰ ὁποῖα συνοδεύομεν τὸ ἐξάφνισμα τὸ προκαλούμενον ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ ἀνθρώπου ποῦ ἐγνωρίσαμεν εἰς τὴν ζωὴν καὶ ὁπωσδήποτε ἐξετιμήσαμεν. Καὶ πάλιν μεταξὺ ὀλίγων εἶναι ἐκεῖνοι εἰς τὰ βάθη τῶν καρδιῶν τῶν ὁποίων ἀνοίγεται κενόν. Τὸ ἰδιάζον ἐκεῖνο εἰς πένθος καὶ εἰς ὀνειροπόλησιν, τὸ μελαγχολικώτατον κενὸν ποῦ καταλείπει ὁ θάνατος τοῦ καλλιτέχνου, τὸν ὁποῖον ἐγνωρίσαμεν καὶ ἠγαπήσαμεν· εἴτε μὲ τὴν ὡραίαν ἐξ ἀποστάσεως, εἴτε ἀπὸ τὴν ζωηρὰν ἐκ προσωπικῆς ἐπικοινωνίας ἐντύπωσιν.

Ὁ Μάρκος Ζαβιτσιάνος ἦτο γνήσιος καλλιτέχνης εἰς τὴν ἐκδήλωσιν καὶ τοῦ ἔργου του καὶ τῆς ζωῆς του. Γόνος ἀρχοντικῆς οἰκογενείας, ἐπιστημόνων καὶ λογίων, (μεταξὺ τῶν ὁποίων θὰ ἔπρεπεν ἐδῶ νὰ μνημονευθῇ εὐφυὴς ποιήτρια, ἡ κυρία Εἰρήνη Δενδρινοῦ), ηὐτύχησεν εἰς ἐξαίρετον παίδευσιν. Γέννημα καὶ θρέμμα τῆς ἐξαιρετικῆς εἰς γοητείαν καὶ ἱστορίαν νήσου, ἡ ὁποία ἐγέννησε κ' ἔθρεψε τὸν Λαυρέντιον Μαβίλλην, τὸν ἡρωϊκὸν ποιητήν, καὶ τὸν Κωνσταντῖνον Θεοτόκην, τὸν δεινὸν λο-

* *Ξηνατύπωμα ἀπὸ τὸ «Ἐμπρός». Εἶναι γνωστὸ στοὺς ἀναγνῶστες τῆς «Κερκ. Ἀνθολογίας», πῶς κάτου ἀπὸ τὸ W κρύβεται ὁ ποιητής μας, ὁ Κωστῆς Παλαμᾶς. Σημ. «Κερκ. Ἀνθολογίας».*

γστέχνην, ὅσον καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ἔλαβε καθαρὰν συνείδησιν ἡ ἰδιαιτέρα των πατρὶς τοῦ κέρδους της καὶ τῆς ἀπωλείας ἀπὸ τὴν ζωὴν καὶ ἀπὸ τὸν θάνατον τῶν πνευματικῶν τούτων Διοσκούρων. Θὰ ἔφθανε νὰ δοξάσῃ τὴν σύγχρονον ἱστορίαν της, ὅτι ἔζησεν εἰς τὰ χώματά της καὶ πρεσβύτης ἐκεῖ ἐξέπνευσεν ὁ Σολωμὸς μὲ τὰ ἀνεκπλήρωτα ποιητικὰ ὄνειρά του, καὶ ὅτι ἐκεῖ διῆλθε τῆς πρώτης νεότητός της τοὺς χρόνους ἡ μουσόληπτος Ἑλληνὶς Μαργαρίτα Ἀλβάνα Μηνιάτη, Ἡγερία νύμφη θεατρικὴ τοῦ θεοσόφου Ἐδουάρδου Συρέ, ἐκείνη διὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἰταλὸς Ἄγγελος Γκουβερνάτι ἔγραφεν, ἀναφερόμενος εἰς τὸ περὶ τοῦ Κορρεγίου βιβλίον της: «Τὸ βιβλίον τοῦτο φαίνεται ὡς νὰ ἐγράφῃ μὲ γραφίδα πυρίνην, ἀπεσπασμένην ἀπὸ τὰ πτερὰ ἑνὸς τῶν ἀγγέλων τῶν περιδινουμένων ὑπὸ τὸν λόγον τοῦ ἄγγλου Κήτς: «Ὡραῖον ἄγγελον ποῦ ἐζωγράφισεν ὁ Κορρέγιος.»

Ὁ Μάρκος Ζαβιτσιάνος πρὸς τοῦ καλλιτέχνου τὴν ἔμπνευσιν συνέδεε τὴν θεωρητικὴν μόρφωσιν. Ἦτο ἱκανὸς νὰ χειρισθῇ τοῦ λογίου τὴν πέννα διὰ νὰ πραγματευθῇ ζητήματα κ' αἰσθητικῆς φύσεως καὶ τάξεως κοινωνιολογικῆς, φθάνει νὰ τοῦ ἐκέντριζαν ἐκεῖνα τὴν διάνοιαν, καθὼς ἐχρησιμοποίει τὸ κονδύλι τοῦ ζωγράφου εἰς τὴν τέχνην, τῆς ὁποίας ἀφοῦ ἐξέμαθε τὰ στοιχεῖα, δὲν ἐνθυμοῦμαι τώρα εἰς τίνα ἐργαστήρια τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Γερμανίας, ἐφιλοδόξει νὰ ἐκτελέσῃ τὰ θέματα μ' ὅλον τὸ πῦρ τὸ διαφλέγον τὴν καρδίαν του. Ἀλλὰ προέκρινε τοῦ συγγράφειν τὸ συνδιαλέγεσθαι καὶ ὁμηλητικός, καθὼς ἦτο ὁ γλυκὺς εἰς τοὺς τρόπους νέος κύριος, ἀλησμόνητος παρέμενεν εἰς τοὺς φίλους του καὶ εἰς τοὺς ὁπωσδήποτε εὐτυχήσαντας νὰ συνομιλήσουν μαζί του. Καὶ ἀκόμη προέκρινε τῆς ὑπὸ τὰς ὄψεις τοῦ πολλοῦ καὶ ὡς εἰπεῖν ἐπαγγελματικῆς ἐξασκήσεως τῆς τέχνης του τὴν ἐνεργὸν λατρείαν ἐκείνης, τὴν κάρπιμον παραγωγὴν εἰς τὸ περιβάλλον μιᾶς θρησκευτικῆς ἀπομονώσεως. Καθὼς ἴσως ἦτο ἀπηλλαγμένος βιωτικῶν μεριμνῶν, ἠδύνατο νὰ ζῇ πράγματι διὰ τὴν Τέχνην, δέσποιναν ζηλότυπον, ἀποκλειστικήν, ἀπαιτοῦσαν συ-

χνότατα ἀκεραίαν τὴν ἀγάπην διὰ νὰ τὴν ἀνταποδώσῃ. Πόσον θὰ ἠσθάνετο τὸ ρῆμα τοῦ Σολωμοῦ «Δὲν ζῇ κανεὶς καλὰ παρὰ μόνος» ἢ τὸν λόγον τοῦ ἄγγλου Κήτς: «Ὡραῖον ἀντικείμενον εἶναι χαρὰ αἰωνία».

Ἄρρωστος, ὅσον πικρότερον συνησθάνετο τὸ κώλυμα τὸ προερχόμενον ἀπὸ τὸ βασανισμένον του κορμί, τόσον ἐνέτεινε καὶ εἰς ἐπιφυλακὴν ἐκράτει τὴν ὡραίαν ἠσκημένην, τὴν ἀσκητικὴν φαντασίαν του, διὰ νὰ προσδίδῃ εἰς ὅ,τι ἔβλεπεν, εἰς τὰ πρόσωπα ποῦ ἀγαποῦσεν, εἰς τὰ τοπία ποῦ ἐσύχναζεν, εἰς τὰ γύρω του πράγματα τὴν ἀπόχρωσιν τοῦ κάλλους. Ἡ τέχνη πάντοτε εἶναι ἀνάτασις πρὸς θεοποίησιν τῶν πραγμάτων, κάποιος βαθυφρόνως εἶπεν. Χαρακτηρίσατέ την καθὼς θέλετε· ρωμαντικήν, κλασσικίζουσαν, ἰδεαλιστικήν, τῶν ἐντυπώσεων καὶ τῶν δογμάτων, ὅ,τι καὶ ὅπως ἀγαπᾶτε· τὸ ἴδιο κάνει. Θὰ ἐτόλμων νὰ μεταχειρισθῶ ὅτι καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ φωτογραφία εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ δεξιοῦ τεχνίτου δὲν τείνει παρὰ εἰς τοῦ εἴδους αὐτοῦ τὴν μετουσίωσιν. Εἰς μίαν τῶν αἰθουσῶν τοῦ Ζαππείου διῆλθα πρὸ ἑνὸς ἢ δύο ἐτῶν — ἀκριβῶς δὲν ἐνθυμοῦμαι — κατανυκτικὰς στιγμὰς πρὸ τῶν ἐκτεθειμένων ζωγραφιῶν τοῦ Ζαβιτσιάνου, ἐμπνεύσεων ὅλων τῆς ἰδιαιτέρας του πατρίδος. Φιλόλογος μονομερῶς γυμνασμένος, ὑπερτροφικὸς ἐδῶ καὶ ἀτροφικὸς ἐκεῖ, καθὼς φαίνεται ὅτι εἶμαι ἀσυγκρίτως περισσότερον παρὰ φιλότεχνος εἰς κάποιαν στενοτέραν ἔννοιαν τῆς λέξεως, περιεργαζόμενος τὰς προσωπογραφίας καὶ τὰς τοπιογραφίας καὶ τὰς γραφικὰς σκηνὰς τῶν εἰκόνων ἐκείνων, ἐνόμιζα πῶς ἀνεγίνωσκα σονέττα τοῦ Μαβίλλη ἢ σελίδας ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Θεοτόκη. Ὅ τόσον πρωΐρως ἀναρπαγεὶς καλλιτέχνης, οἰκεῖος, φίλος, θαυμαστὴς τοῦ Κωνσταντίνου Θεοτόκη, διακοσμητὴς ὁ ἴδιος διὰ λεπτότατα ἐξειργασμένων ἔργων χαρακτικῆς ὡρισμένων διηγημάτων ἐκείνου, εἶναι πρὸς τούτοις ἀχώριστος ἀπὸ τὸν ἐπίζηλον πνευματικὸν περιβάλλον τῆς νήσου, τὸ ὁποῖον ἀνέδειξεν ὡς ἐργαστήρια κάθε ἄλλο ἢ ὀχλικῶς διοργανωμένα, σεμνοὺς ἀποστόλους τοῦ

Δημοτικισμοῦ καὶ ἀειμνήστους διδασκάλους τοῦ ζῶντος νεοέλληνος Λόγου. Ἐντὸς τῶν ἀδύτων τῆς Μνήμης, πλησίον τῶν Πολυλάδων καὶ τῶν Κονεμένων, τῶν Καλοσγούρων καὶ τῶν Κογεβίνα ἂς διατεθῇ ἡ ἁρμόζουσα θέσις εἰς τὸν πρωΐμως ἀποχαιρετίσαντα τὸν βίον, τὸν εὐπαίδευτον κ' ἐράσμιον καλλιτέχνην ζωγράφον, εἰς τὸν Μάρκον Ζαβιτσιάνον.

W.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΕΚΔΟΤΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ Κ. ΘΕΟΤΟΚΗ

ΣΟΝΝΕΤΟ

Τὸ σπάνιο μπλάβο ρόδο, ποῦ μπροστά σου,
Στὴν ἐρμιά, μὲς τ' ἀγκάθια του κλεισμένο,
Τὸ εἶδες, φαινότουν νὰ σοῦ λέει: «Προσμένω
Τ' ἄσπρο σου χέρι νὰ μὲ κόψει. Στάσου!»

Τὸ τήραξες, κυρά, κι' ὁλόγυρά σου
Τ' ἄχραντο βλέμμα ρίχνεις τὸ βλομμένο,
Μὲ μιᾶς τὸν κάμπο βλέπεις ἀνθισμένο,
— Γεννᾷ λουλούδια ἡ γῆ μας γιὰ χαρά σου —

Καὶ παίρνεις ἀπὸ τοῦτα καὶ τ' ἀφήνεις,
Γιατὶ φοβᾶσαι, μήπως σ' ἀγκυλώσει,
Μονάχα ἀκόμα μιὰ ματιὰ τοῦ δίνεις·

— Πόνος ἀψὺς μπορεῖ νὰ σὲ λιγώσει —
Πέρα στὸ λόγγο ἡ ροδαριὰ ἐξεράθη·
Καϋμένο μπλάβο ρόδο ποῦ ἐμαράθη!

ΚΩΝΣΤ. ΘΕΟΤΟΚΗΣ

ΙΑΚΩΒΟΣ ΠΟΛΥΛΑΣ

ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΖΩΗΣ

Α'.

Ἡ σημερινὴ γενεὰ γνωρίζει τὸν Πολυλᾶ ὡς ἄνθρωπο τῶν γραμμάτων καὶ ὡς ἀρχηγὸ τῆς σχολῆς ποῦ εἶχε ὡς ἀπωτέρω ἱδρυτὴ τὸ Σολωμὸ καὶ διὰ πενήντα χρόνια ἤκμασε στὴν Κέρκυρα καὶ διὰ τοῦτο μπορεῖ νὰ ὀνομασθῇ «νεοσολωμικὴ» ἢ «Κερκυραϊκή». Οἱ σύγχρονοί του ὅμως τὸν ἐγνώρισαν κυρίως ὡς πολιτικό, ἰσχυρὰ φυσιογνωμία στὴ βουλὴ (1) καὶ ἀρχηγὸ ἑνὸς μεγάλου, καλὰ ὀργανωμένου καὶ φανατικοῦ, κόμματος στὴν πατρίδα του.

Καὶ διὰ μὲν τὸν Πολυλᾶ φιλόλογο ὀλίγα ἀλλὰ καλὰ ἔχουν γραφῆ (2). Ὁ Πολυλᾶς πολιτευτὴς καὶ γενικώτερα ὁ Πολυλᾶς ὡς ἄτομο ἔμεινε τόσο ἄγνωστος ἔξω ἀπὸ τὸ νησί του ὥστε ἕνας συγγραφεὺς μελετημένος, ὅπως ὁ Κος Μαρῖνος Σιγοῦρος, στὸν ὁποῖον χρωστοῦμε ζωντανότατες σελίδες διὰ τὸ Σολωμό, μᾶς ἔδωκε τοῦ Πολυλᾶ ἕνα «κατὰ συνθήκη» σκίτσο ποῦ δείχνει, ποῦ οἱ μὴ Κερκυραῖοι τὸν φαντάζονται πολυπράγμονα καὶ ἐμπαθῆ ἄνθρωπο ὡς ἕνα μῖγμα Καλοσγούρου καὶ Μαβίλη. Κρίνουν τὸ δάσκαλο ἀπὸ τοὺς γνωστότερούς του μαθητές. (3)

Πόσο δίκαιο εἶχε ὁ Μαβίλης, ὅταν μοῦ ἔλεγε ποῦ αἰσθανόντανε τὸ καθῆκον νὰ γράψῃ μία βιογραφία τοῦ συγγραφέως τῶν «Τριῶν

---

(1) *Βλ. στὸ τέλος τί ἔλεγε γι' αὐτὸν ὁ Κουμουνδοῦρος, τὸν ὁποῖον ἐν τούτοις πάντοτε ἐπολέμησε.*

(2) *Μνημονεύω προχείρως τὸ ἄρθρο τοῦ Καλοσγούρου (Ἑστία 1892 σελ. 257—260) δύο ἄρθρα τοῦ Παλαμᾶ (στὰ Πρῶτα Κριτικὰ) τὴν διάλεξι τοῦ Θ. Βελλιανίτη, Πολυλᾶς, Μαρκορᾶς καὶ ἡ σχολὴ τῆς Κερκύρας, (στὲς διαλέξεις περὶ Ἑλλήνων Ποιητῶν τοῦ Παρνασσοῦ) τὸν πρόλογο τοῦ Μ. Σιγούρου, στὰ Διηγήματα (ἔκδ. Φέξη). Στὴν σχολὴ τοῦ Πολυλᾶ ἀφιέρωσα καὶ ἐγὼ τὸ πρῶτο κεφάλαιο τοῦ μικροῦ μου βιογραφικοῦ σημειώματος περὶ Μαβίλη (Παναθήναια 15 καὶ 30 Δεκεμβρίου 1912, ἀνετυπώθηκε καὶ σὲ τεῦχος Ἀθῆναι 1913).*

(3) *Ὁ Σιγοῦρος τὸν παραβάλλει μὲ τὸν Σωκράτη. Καὶ ἐγὼ τὸν παρέβαλα πρὸς ἀρχαῖο φιλόσοφο, ἀλλ' ἀπὸ ἐκείνους ποῦ ἀνεκατώνοντο ζωηρὰ στὰ πολιτικὰ καὶ διοικοῦσαν ὡς τύραννοι μικρὲς πολιτεῖες.*

Φλωριῶν». Εἶναι ἀλήθεια ἀνάγκη κάποιος Κερκυραῖος νὰ πραγματοποιήσῃ γλήγορα αὐτὸ τὸ σχέδιο καὶ τὸ πρᾶγμα πρέπει νὰ γίνῃ γλήγορα διότι σὲ λίγα χρόνια δὲν θὰ μείνῃ κανεὶς ἀπὸ κείνους ποῦ μποροῦν νὰ δώσουν πληροφορίας διὰ τὴν ἐξαιρετικὴ καὶ ἰδιόρρυθμη μορφή, μὲ τὰ μεγάλα προτερήματα καὶ τὰ βαθειά της ἐλαττώματα.

Θέλων νὰ φέρω καὶ ἐγὼ ἕνα λιθαράκι στὸ μέλλον οἰκοδόμημα διὰ τὸ ὁποῖον ὁ καθηγητής μου Ἀνδρέας Κεφαλληνὸς θὰ ἦτο ἐνδεδειγμένος ἀρχιτέκτονας, καὶ θέλων συνάμα νὰ δείξω τὴν συμπάθειά μου σὲ ὅσους προσπαθοῦν νὰ ξαναδώσουν στὴν δυστυχισμένη μας Κέρκυρα ἕνα μέρος τοὐλάχιστον τῆς φιλολογικῆς της αἴγλης, ἐσκέφθηκα νὰ γράψω διὰ τὸ περιοδικὸ τοῦτο λίγες σελίδες διὰ τὸν Πολυλᾶ ὡς πολιτευόμενο.

Ἐπειδὴ ὅμως φρονῶ ὅτι τέτοιες συμβολὲς δὲν ἔχουν πραγματικὴ ἀξία παρ' ἐφ' ὅσον συμπλέκονται μὲ προσωπικὲς ἀναμνήσεις, θὰ περιορισθῶ μόνον σὲ ὅ,τι εἶδα, δηλαδὴ στὰ τελευταῖα χρόνια τοῦ Πολυλᾶ.

Ἐπειδὴ δὲ αἱ ἀναμνήσεις μου μὲ μεγάλη βία πηγαίνουν πέραν τοῦ 1885 ἀναγκάζομαι νὰ παραλείψω τὰ χρόνια τῆς ἀκμῆς, τὴν περίοδο ποῦ ὁ Πολυλᾶς ἔλαμπε καὶ στὴ Βουλὴ ὡς ἕνας ἀπὸ τοὺς πρώτους ὀπαδοὺς τοῦ Τρικούπη (1) καὶ ὅπου στὴν Κέρκυρα εἶχε τόσο ἐνθουσιάση καὶ φανατίση τοὺς ὀπαδούς του ποῦ ὁ ἀγὼν τοῦ Ρήγα καὶ τῆς Λάτας ἐπέφερε ἕνα κοινωνικὸ διχασμὸ ποῦ δὲν ἐγνώρισε ἡ Κέρκυρα πρὶν (δηλαδὴ στὸ καιρὸ τοῦ Δούσμανη καὶ

---

*(1) Τὸ «πέμπτο κόμμα» ἦτο στὴν ἀρχὴ κατ' ἐξοχὴν Ἑπτανησιακό. Ὁ Γ. Ἀσπρέας, **Πολιτικὴ Ἱστορία τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδο**, (Ἀθ. 1923) τομ. Β'. σελ. 53 ἀναφέρει ὀνομαστὶ τοὺς εἴκοσι πρώτους ὀπαδοὺς τοῦ Τρικούπη, Εὐθ. Κεχαγιᾶς, Κ. Λομβάρδος, Ἀθ. Πετμεζᾶς, Ἀν. Σιμόπουλος, Γ. Σέρβος, Ι. Γεννατᾶς Δημ. Ράλλης, Ι. Πολυλᾶς, Ν. Βασιλάκης, Κ. Βασιλάκης, Ι. Νέγκας, Ν. Λούντζης, Δ. Κολυβᾶς, Α. Γαΐτας, Κ. Κοσσονάκος, Ἠλ. Κοσσονάκος, Εὐθ. Πιαστήρας, Ι. Δούμας, Γ. Πλαπούτας, Ἐπ. Μαρτζοῦκος. Ἀπ' αὐτοὺς οἱ ἕνδεκα δηλαδὴ ἡ πλειονοψηφία, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα ὑπογραμματίζω ἦσαν ἀπὸ τὴν Κέρκυρα, Λευκάδι καὶ Ζάκυνθο.*

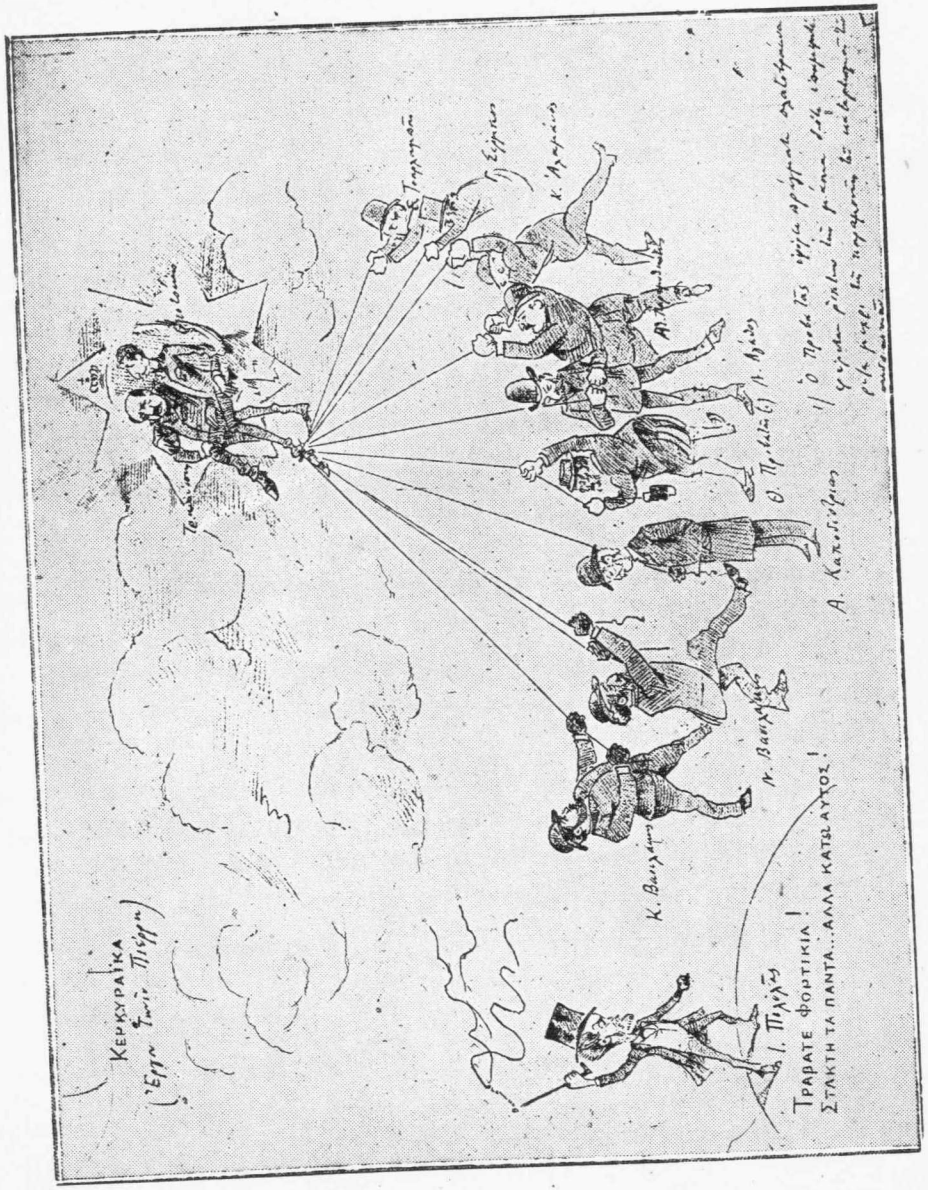

τοῦ Βράϊλα), καὶ δὲν ἐγνώρισε ἔκτοτε παρὰ στὰ ἐντελῶς τελευταῖα χρόνια καὶ ἀκόμη ὡς ἀντίκτυπο μιᾶς φοβερᾶς ἐθνικῆς κρίσεως.

Ὁ ἀγώνας τοῦ «Ρήγα» καὶ τῆς «Λάτας» παρουσιάζει ἐκτὸς τοῦ Πολιτικοῦ καὶ φιλολογικὸ ἐνδιαφέρον.

Οἱ Πολυλαδικοὶ τὸν διεξήγαγαν ὄχι μόνο μὲ τὴ σοβαρὴ ἑβδομαδιαία ἐφημερίδα « Ρήγας ὁ Φερραῖος » ποῦ ἔδωκε καὶ τ' ὄνομά της εἰς τὸ κόμμα, ἀλλὰ μὲ τὸν ὑπερσατυρικὸ «Κώδωνα» ποῦ «ἔτσουζε» τόσο τοὺς ἀντιπάλους ὥστε τοὺς ἠνάγκασε νὰ βγάλουν καὶ αὐτοὶ τὸν «Καθρέπτη». Οἱ παλαιότεροι ἐνθυμοῦνται ἀκόμη τὰ ἀρθρίδια καὶ τοὺς στίχους τοῦ Στ. Χρυσομάλλη, ὅπως καὶ τὰ Βενετζιάνικα ποιήματα τοῦ ἀντιπολυλαδικοῦ Ἀλβέρτου Ρεβέλη. Εἶμαι δὲ βέβαιος ὅτι ὅποιος διατρέξει τὲς συλλογὲς τῶν δύο σατυρικῶν φύλλων (1) μπορεῖ νὰ συλλέξῃ πολλὲς πληροφορίες γιὰ τὰ ἤθη, τὴ γλῶσσα καὶ τὲς ἰδέες ποῦ ἐπεκρατοῦσαν τότε στὴν Κέρκυρα.

Ἀλλὰ καὶ γενικώτερα ἐνδιαφέροντα σημεῖα μποροῦν νὰ φωτισθοῦν λ. χ. ἡ κάπως ἐχθρικὴ ἐπιφύλαξη, ποῦ ἐκρατοῦσαν ὁ κύκλος τοῦ Πολυλᾶ ἀπέναντι τοῦ Ἀριστοτέλη Βαλαωρίτη, καὶ διὰ τὴν ὁποία ὁ δεύτερος γράφει στὴ γυναῖκα του τὴν ἐποχὴ τῆς ἐκδόσεως τῶν Μνημοσύνων, (2) σκάζει στὰ εἰρωνικὰ ἐπιγράμματα τοῦ «Κώδωνα» κατὰ τῆς « Ὠδῆς στὸν Πατριάρχη».

Β'.

Ὅποιος ὅμως, καθὼς ἐγὼ τώρα, γράφει ἀναμνήσεις καὶ ὄχι ἱστορικὸ μελέτημα πρέπει νὰ περιορίζεται σὲ ὅτι εἶδε ἢ ἄκουσε ὁ ἴδιος.

Δι' αὐτὸ ἀρχίζω μὲ τὴν βουλευτικὴ ἐκλογὴ τοῦ 1885 ποῦ καὶ αὐτὴ θυμοῦμαι μᾶλλον σὰν ὄνειρο. Σὲ αὐτὴν ὁ Πολυλᾶς δὲν ἦταν ὑποψήφιος ἀλλ' εἶχε σχηματίσῃ τὸ συνδυασμὸ τῆς ἀντιπολιτεύ-

---

(1) Ὅταν ἤμουν μαθητὴς γυμνασίου τὲς εἶχα ζητήσῃ στὴ Βιβλιοθήκη εἶχα δὲ ἐξακριβώσῃ ὅτι ἔλειπαν πολλὰ φύλλα. Ἴσως σώζονται πληρέστερες σὲ κονένα σπίτι. Ἀξίζει τὸ πρᾶγμα νὰ ἐξετασθῇ.

(2) Δηλαδὴ τὴν 25 Μαΐου 1857 βλ. **Βίον καὶ ἔργα** ἐπὸ Ι. Α. Βαλαωρίτου (Τομ. Α', σελ. 32).

σεως. Τὸν Τρικουπικὸ ἀποτελοῦσαν οἱ Γ. Θεοτόκης, Ν. Βασιλάκης καὶ Γ. Μαυρογιάννης. Ἀλλὰ καίτοι παντοῦ ἀλλοῦ ἐνίκησαν οἱ Δεληγιαννικοὶ στὴν ἐπαρχία Κερκύρας, μόλις κατώρθωσαν νὰ βγάλουν τὸν ἰατρὸ Ἰωάννη Τόμπρο, ποῦ εἶχε ἄλλως τε πολλὲς προσωπικὲς συμπάθειες. Εἶχαν νομίσει πρὸς στιγμήν, ὅτι θὰ ἔβγαζαν καὶ ἄλλον ὑποψήφιο μᾶλλον «λαϊκὸ» τὸν δικολάβο Γορίλα, ἀλλ' ὁ πρώρος ἑορτασμὸς τῆς νίκης κατέληξε σὲ κωμικο-τραγικὰ ἐπεισόδια εἰς τὰ ὁποῖα ἔπαθε ὄχι μόνον ἡ «βελάδα» τοῦ ὑποψηφίου ἀλλὰ καὶ τὸ γήτρρ τοῦ κόμματος.

Ἐν γένει, δοθέντος τοῦ ἀντιτρικουπικοῦ ῥεύματος, ἡ ἀπογοήτευσις διὰ τὸν Πολυλᾶ θὰ ὑπῆρξε σκληρή, σκληρότερη ἀκόμη διότι ὁ Γ. Θεοτόκης ποῦ εἶχε στὲς δημοτικὲς ἐκλογὲς τοῦ 1883 κατατροπώσῃ τὸν ὑποψήφιό του Ἀνδρέα Παπαδάτο, ἦλθε τώρα πρῶτος. Καὶ ἔτσι οἱ ἐχθροὶ τοῦ Πολυλᾶ ἀποκτοῦσαν ἐπίσημο ἀρχηγὸ μὲ ρητορικὰ χαρίσματα καὶ μὲ ῥίζες στὸν τόπο ποῦ δὲν εἶχε ὁ Σπῦρος Βαλαωρίτης, διὰ πολλὰ χρόνια ὁ πραγματικὸς ἀρχηγὸς τοῦ κόμματος τῆς «Λάτας».

Ἐν τούτοις ἡ ταχύτατη ἀνάδειξις τοῦ Θεοτόκη, ποῦ ἕνα χρόνο ἀργότερα ἐγίνετο, μπορεῖ κανεὶς νὰ πῇ, ὁ πρῶτος Κερκυραῖος ὑπουργός, (1) ἐφάνηκε μιὰ στιγμὴ ὅτι θὰ ἐβελτίωνε τὴ θέσι τοῦ Πολυλᾶ. Οἱ ἀδελφοὶ Βασιλάκη ἔφυγαν ἀπὸ τὸν Τρικούπη καὶ τὸ 1887 ἐσχηματίσθη ἕνας ἰσχυρὸς ἀντιτρικουπικὸς συνδυασμὸς εἰς τὸν ὁποῖον δὲν συμμετεῖχε ἀλλὰ τοῦ ὁποίου ἡγεῖτο, ὅπως δείχνουν καὶ αἱ γελοιογραφίες τῆς ἐποχῆς, (2) ὁ Ἰάκωβος Πολυλᾶς. Στὲς ἐκλογὲς τῆς 4 Ἰανουαρίου 1887 ὁ Θεοτόκης ἐβγῆκε πρῶτος ἀλλὰ δὲν ἔβγαλε καὶ αὐτὸς ὡς ἐκ θαύματος, παρὰ ἕνα τῶν συνυποψηφίων του, (1) ἐν ᾧ ἐξελέγοντο ἕξη Πολυλαδικοὶ (2) καὶ ὁ Κωνσταντᾶς. Λαμβανομένου ὑπ' ὄψει τοῦ θριάμβου τοῦ Τρικούπη στὴν λοιπὴν Ἑλλάδα τὸ πρᾶγμα ἔκαμε πολλὴ ἐντύπωσι, ὁ Πολυλᾶς ἐθεωρήθη ὡς «μέγας ἐκλογεὺς», Kurfürst, ὅπως θὰ ἔλεγαν στὴν παλιὰ Γερμανία. Ἀλλ' ἡνίκη ἀπεδείχθη (3) «Καδμεία». Ὅταν τὸ 1889 ἐκενώθηκε μία ἕδρα μὲ τὸ θάνατο τοῦ Παδοβᾶ ὁ Πολυλᾶς ἐπέμεινε τὸ κόμμα νὰ δείξῃ τὴν εὐγνωμοσύνη ποῦ ὤφειλε εἰς τὸν Γεράσιμο Σέρβο καὶ νὰ ἐπανορθώσῃ τὴν ἀδικία ποῦ τοῦ εἶχε γίνει στὲς ἐκλογὲς τοῦ 1887 ὑποβάλοντος τὴν ὑποψηφιότητά του· ἐπέμεινε δὲ τόσο πολὺ ὥστε κατίσχυσε ἡ γνώμη του. Ἀλλ' ἡ ἰδέα νὰ τεθῇ σὲ ἀναπληρωματικὴ ἐκλογὴ ἡ ὑποψηφιότης ἑνὸς Λευκαδίου ἦτο ἐκλογικῶς ἄστοχη καὶ ἡ θριαμβευτικὴ ἐπιτυχία τοῦ Κερκυραίου Γουλιέλμου Σκάρπα τὴ στιγμὴ πόῦ ὅλες αἱ ἄλλες ἀναπληρωματικὲς ἐκλογὲς ἐστρέφοντο κατὰ τῆς Κυβερνήσεως ἔλαβε τὴ σπουδαία συνέπεια, ὅτι ὁ Δεληγιάννης ἔχασε τὴν ἐμπιστοσύνη στὸ Πολυλᾶ καὶ μέσον τοῦ ἐπισκεφθέντος τὴν Κέρκυρα Κ. Καραπάνου ἐπέφερε συνεννόησιν μεταξὺ τοῦ Κωνσταντᾶ καὶ τῶν τέως Πολυλαδικῶν βουλευτῶν (Καποδίστρια, Βασιλάκη, Ἀλαμάνου, καὶ Τσαρλαμπᾶ).

Στὲς ἐκλογὲς τῆς 14 Ὀκτ. 1890 ὁ Πολυλᾶς ἐτραβήχθηκε στὴ σκηνή του ὅπως ὁ Ἀχιλλέας στὴν Ἰλιάδα. Ὀλίγο ἀργότερα ἦλθε

(1) Πρὶν ἀπὸ αὐτὸν ὁ Βράϊλας καὶ ὁ Γεννατᾶς εἶχαν διευθύνει τὰ ὑπουργεῖα τῶν ἐξωτερικῶν καὶ τῶν στρατιωτικῶν ἀλλὰ καὶ οἱ δύο ὑπῆρξαν προσωρινοὶ καὶ σχεδὸν ὑπηρεσιακοὶ ὑπουργοί.

(2) Βλ. στὸ «Ἄστυ» τῶν Ἀθηνῶν τῆς 29 Δεκεμβρίου 1886 μία θαυμασία ὁλοσέλιδη γελοιογραφία, μὲ τίτλον «Κερκυραϊκά». Δὲν ἔχει ὑπογραφὴ ἀλλὰ εἶναι ἔργον τοῦ Τωσὶν Πιέρρη, γνωστοῦ Κερκυραϊκοῦ τύπου τῆς περασμένης γενεᾶς.

(1) Τὸν ἰατρὸ Παδοβᾶ ποῦ ἐξετόπισε τὸν δικηγόρο Ἀθανάσιο Παραμυθιώτη ἀπὸ τὴν τελευταία θέσι μὲ λίγους ψήφους ἑνὸς μακρυνοῦ δήμου.

(2) Οἱ ἀδελφοὶ Βασιλάκη, ὁ Α. Καποδίστριας, Ε. Τσαρλαμπᾶς, Κ. Ἀλαμᾶνος καὶ Θ. Προβατᾶς.

(3) Στὰ 1887 εἶχον συμβῇ τὰ ἑξῆς:
Ἡ νῆσος Κέρκυρα εἶχε ἐκλέξῃ τρεῖς βουλευτὰς Πολυλαδικοὺς τοὺς δύο Βασιλάκιδες καὶ τὸν Καποδίστρια, τρεῖς Θεοτοκικούς, δηλαδὴ τὸν τότε Ὑπουργὸν τῶν Ναυτικῶν, τὸν Παδοβᾶ καὶ τὸν Σκάρπα, καὶ τὸν Κωνσταντᾶ μὲ τοὺς δύο συνυποψηφίους του Ἀγάθο καὶ Γορίλλα. Ἀλλ' ἦλθεν ἡ Ἁγία Μαύρα καὶ ἔδωκε θρίαμβο στοὺς Ρηγαίους. Ὁ Κωνσταντᾶς ἐσώθηκε, διότι εἶχε συνεννοηθῇ μὲ τὸν Τσαρλαμπᾶ καὶ ἔλαβε ψήφους σὲ κάτι ἐξοχικὰ τμήματα τῆς Λευκάδος εἰς ἀντάλλαγμα ὁ Τσαρλαμπᾶς ἐξησφάλισε ἀρκετοὺς ψήφους στὸ Ὄρος. Καὶ ἔτσι ὁ Γεράσιμος Σέρβος, ἄνθρωπος διακεκριμένος, πρώην ὑπουργὸς εἰς τὸν ὁποῖον ἐχρεωστεῖτο κυρίως ἡ νίκη τῆς Λευκάδος ἔμεινε «ἔξω τοῦ νυμφῶνος».

σὲ φανερὴ ρήξι μὲ τὸ Δεληγιάννη διὰ τὸ λόγο (ἄλλοι λένε διὰ τὴ πρόφασι) ὅτι κάποιος πρέσβυς τῆς Ἑλλάδος γράφοντας διὰ τὲς ἀντισημητικὲς ταραχὲς τοῦ 1891 εἶχε θίξη τὸν Κερκυραϊκὸ λαό, καὶ στὲς δημοτικὲς ἐκλογὲς τοῦ 1891 ὑπεστήριξε τὸν Μίκιο Θεοτόκη. Τότε μάλιστα νομίζω ὅτι ἔβγαλε τὸν τελευταῖο του πολιτικὸ λόγο. Πάντως τότε ἐγκατέλειψε τὸ καφενεῖο τοῦ Παναγῆ, διὰ τόσες δεκαετηρίδες ἕδρα τῶν Ρηγαίων, δι' ἐκεῖνο τῆς Εὐρώπης. Τὸ γεγονὸς εὐχαρίστησε πολὺ τὸ σπίτι τοῦ Τρικούπη· θυμοῦμαι ὅτι τὸ καλοκαῖρι τοῦ 1892 ὅταν μ' ἐπῆρε ὁ θεῖος μου Ροΐδης ἐκεῖ ἕνα βράδυ ἡ Κα Σοφία μοῦ εἶπε ὅτι μὲ πολλὴ χαρὰ εἶχε δεχθῆ τὴν ἐπίσκεψι τοῦ «παλαιοῦ της φίλου» Πολυλᾶ. (1) Ἀλλὰ στὴν Κέρκυρα οἱ Θεοτοκικοὶ δὲν τὸν ἐχρειάζοντο, καὶ ὁ Πολυλᾶς μὴ ἔχοντας πλέον θέσι οὔτε στὸ ἕνα οὔτε στὸ ἄλλο κόμμα δὲν ἔπαιζε πλέον κανένα ρόλο στὲς ἐκλογές, ποῦ ἔγιναν στὰ τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του (βουλευτικὲς 1892 καὶ 1895, δημοτικὲς τοῦ 1895). Τοῦτο ἂν καὶ ὁ θάνατος τοῦ Κωνσταντᾶ εἶχε διευκολύνη τὴν συμφιλίωσι του μὲ τοὺς παληούς του φίλους.

Ἀπὸ τὸ 1892 καὶ ἐμπρὸς ὁ κύκλος του, μὲ βάσι τὸν Καλοσγοῦρο, τὸν Μαβίλη καὶ τὸν Κεφαλληνό, εἶχε καταντήση καθαρὰ φιλολογικός. Ἂν καὶ δὲ οἱ φιλολογικοί του μαθηταὶ τὸν ἀκολουθοῦσαν καὶ στὲς πολιτικές του ἰδέες καὶ ἂν καὶ εἶχε κρατήση μερικοὺς ἄλλους φανατικοὺς ὀπαδούς, ἀμφιβάλλω ἂν στὲς δημοτικὲς ἐκλογὲς τοῦ 1895 (ἐποχὴ φοιτητικῶν διακοπῶν ποῦ τὸν ἔβλεπα καθημερινῶς) προσέθεσε στὴ πλειονοψηφία 350 ψήφων ποῦ ἔλαβε ὁ Ἄγγελος Ψωρούλας 50 ἢ 100 ψήφους.

Γ'.

Πῶς ἔσβυσε τέτοια ἐπιρροή;

Ἐν μέρει ἕνεκα τῶν περιστάσεων καὶ ἀπὸ λάθος τοῦ Πολυλᾶ.

Αἱ περιστάσεις: α'.) Ἀπὸ τὸ 1886 ἔλειψεν ὁριστικῶς ὁ χωρισμὸς τοῦ νησιοῦ μας εἰς τρεῖς ἐπαρχίας Ὄρους, Μέσης καὶ Κερ-

(1) Μὲ πολὺ τρόπο μ' ἐρώτησε μάλιστα, πῶς εἶχε χάση τὴν ἐπιρροή του.

κύρας, ὁ δὲ Πολυλᾶς εἶχε καλλιεργήση ἐκλογικῶς μόνο τὴν τελευταία. β'.] Ἐπῆλθε οἰκονομικὴ κρίσις στὸν τόπο καὶ διὰ πρώτην φορὰν ἤρχισαν οἱ Κερκυραῖοι ν' ἀτενίζουν στὸ προϋπολογισμό· (1) ἡ Μεγάλη Ἰδέα, τὰ ἄρθρα τοῦ Ρήγα, ὁ πόλεμος κατὰ τῶν «μυριοσπόρων» (δηλαδὴ τῶν Καθολικῶν καὶ Ἑβραίων) δὲν ἀρκοῦσαν πλέον νὰ ἠλεκτρίσουν τὰ πλήθη· τὸ χειρότερο ἦταν ποῦ ἀπὸ τὴ κρίσι ἔπαθαν κυρίως τὰ μεγάλα ἐμπορικὰ ἠπειρωτικὰ σπίτια, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦσαν μία ἀπὸ τὲς κυριωτέρες βάσεις καὶ ἦσαν οἱ χρηματοδότες τοῦ Πολυλαδικοῦ κόμματος (2) γ'.] Οἱ ἀντίπαλοι τοῦ Πολυλᾶ ἀπὸ τὲς δημοτικὲς ἐκλογὲς τοῦ 1879 εἶχαν εὕρη ἕναν πραγματικὸν ἀρχηγὸ στὸ πρόσωπο τοῦ Γ. Θεοτόκη, καὶ αὐτὸς ὁ ἀρχηγὸς ἔγινε ὑπουργὸς καὶ ἄρχισε νὰ κάμνη μεγάλα ἔργα καὶ νὰ δίδη θέσεις.

Ἀλλὰ παρ' ὅλα αὐτὰ ὁ Πολυλᾶς θὰ εἶχε μείνη τοὐλάχιστον ὁ ἀρχηγὸς ἑνὸς τῶν δύο μεγάλων Κερκυραϊκῶν κομμάτων, ἂν τὰ μεγάλα του πολιτικὰ χαρίσματα καὶ τὲς μεγάλες του ἰδιωτικὲς ἀρετὲς δὲν ἐξουδετέρωναν μερικὰ ἐλαττώματα καὶ ἰδίως τὰ προσωπικά του πάθη. Αὐτὰ τὸν ἔβλαψαν ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς. Ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ἐγράφετο ὁ «Κώδων», τὰ ρεζιλεύματα καὶ αἱ προσωπικαί του ἐπιθέσεις ἐτρομοκράτησαν ἴσως πολλοὺς ἀλλ' ἔκαμαν πολλοὺς ἄλλους νὰ γίνουν φανατικοὶ καὶ διηνεκεῖς του ἐχθροί, γενικῶς δὲ δυσαρεστοῦσαν τὰ μετριοπαθῆ στοιχεῖα εἰς τὰ ὁποῖα δικαίως δὲν ἄρεζεν ὁ κοινωνικὸς διχασμὸς ποῦ εἶχαν προκαλέση.

Τὸν ἔβλαψε δ' ὅμως εἰδικῶς τὸ πάθος του κατὰ τοῦ Σπυρίδωνος Βαλαωρίτη καὶ κατὰ τοῦ Πολυχρόνη Κωνσταντᾶ.

Ὁ Σπῦρος Βαλαωρίτης ἦταν στὴν ἔλλειψι γηγενοῦς Κερκυραίου, κατ' οὐσίαν ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ἀντιπολυλαδικοῦ κόμματος. Οἱ

(1) Τὴν ἐπίδρασι τῆς οἰκονομικῆς αὐτῆς κρίσεως ἀνεύρηκε πολὺ ὀρθὰ ὁ κ. Σπῦρος Μελᾶς στὴν εἰκόνα τῆς Κερκύρας ποῦ δίδει στὰ ρομάντσα του ὁ ἀείμνηστος φίλος Ντίνος Θεοτόκης.

(2) Δι' αὐτὸ οἱ ὀπαδοὶ τῆς Λάτας τὰ εἶχαν μὲ τοὺς «κατσούτηδες,» καὶ ὁ «Καθρέπτης» ἔγραφε: La politica non va con il caviaro.

ἐχθροί τοῦ τὸν κατηγόρησαν ὡς πρώην καταχθόνιον, δηλαδὴ ἐχθρὸν τῆς ἑνώσεως, ὡς αὐλικὸν (ἦτο πολὺ φίλος τοῦ Γεωργίου εἰς ὃν μάλιστα ἐλέγετο ὅτι εἶχε κάμῃ μεγάλο δάνειο ὅταν ὁ μακαρίτης βασιλεὺς ἐπῆγε στὴν Ρωσσία νὰ πανδρευθῇ) καὶ ὡς ὀπαδὸν τοῦ Βούλγαρη, στηλίτην, ὅπως ἔλεγαν τότε, φαυλοκράτην, ὅπως θὰ ἐλέγαμε τώρα. Ὁ Τρικούπης τῆς ἐποχῆς τοῦ «Τίς πταίει» καὶ τοῦ «Πέμπτου κόμματος» υἱοθετοῦσε αὐτὲς τὲς κατηγορίες καὶ ὅταν ἔγινε διὰ πρώτη φορὰ πρωθυπουργὸς ἔπαυσε τηλεγραφικῶς τὸν Βαλαωρίτη, τότε πρέσβυ στὴ Λόνδρα. Ἔπειτα ὅμως συνεβιβάσθηκε μὲ αὐτὸν καὶ τὸ 1881 τὸν ἔκαμε πρόεδρο τῆς Βουλῆς. Ἡ ἐκλογὴ ἦταν ἐκδήλωσις γενικώτερης πολιτικῆς ζυμώσεως, τῆς ἀπορροφήσεως ὅλου τοῦ κόμματος τοῦ Βούλγαρη, ὁ ὁποῖος ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε ἀποθάνῃ, (1) ἀπὸ τὸ Τρικουπικὸ κόμμα. Δὲν ἐστρεφόντανε λοιπὸν κατὰ τοῦ Πολυλᾶ, εἰς τὸν ὁποῖον μάλιστα ὁ Τρικούπης ἔγραψε δεκασέλιδη ἐπιστολὴ (2) διὰ νὰ τοῦ ἐξηγήσῃ τὰ πράγματα. Ἀλλὰ ὁ Πολυλᾶς ἐθεώρησε ὅτι αἱ πολιτικὲς ἀρχὲς τοῦ πέμπτου κόμματος ἀπέκλειαν τέτοιους συμβιβασμοὺς καὶ ἀπεχώρησε. Ἂν τὸ πάθος δὲν τὸν ἐτύφλωνε θὰ ἔβλεπε ὅτι αἱ ἠθικὲς πολιτικὲς ἀρχὲς ποῦ ἐπρέσβευε, ἐξυπηρετοῦντο ἀκόμη ὀλιγότερο ἀπὸ τὸ κόμμα στὸν ὁποῖον κατέφυγε καὶ ποῦ εἶχε ὡς σύμβολο ἐπίσημο τὴ συναλλαγή. Θὰ ἔβλεπεν ἐξ' ἄλλου ὅτι ὁ Τρικούπης τοῦ 1881 ἂν δὲν ἦτανε ὁ Τρικούπης τοῦ 1875 ἔμενε πάντοτε, ἰδίως μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Κουμουνδούρου, ὁ μόνος μας μεγάλος πολιτικός. Θὰ ἔβλεπε τέλος, ὅτι ἕνα σπουδαῖο μέρος τῶν Κερκυραίων ὀπαδῶν τουτόσον ἐπίστευαν στὸν Τρικούπη ὥστε θὰ ἐπροτιμοῦσαν νὰ θυσιάσουν τὸν τοπικὸ παρὰ τὸν ἐθνικό τους ἀρχηγό. Ἀλλὰ τίποτε ἀπ' αὐτὰ δὲν ἐλογάριασε καὶ ἔτσι ἔχασε σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ πολλοὺς Κερκυραίους φίλους μεταξὺ τῶν ὁποίων τοὺς

(1) Ἀπόδειξις ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ μπέη τῆς Ὕδρας ἔγινε τότε ὑπουργὸς τῶν ναυτικῶν.

(2) Κατὰ πληροφορία τοῦ Μαβίλη ἡ ἐπιστολὴ ἐσώζετο ἕως τὸν θάνατο τοῦ Πολυλᾶ. Ἂν σώζεται ἀκόμη, ὅπως ἐλπίζω, θὰ ἔπρεπε νὰ δοθῇ στὴν δημοσιότητα. Δὲν ὑπάρχει περιοδικὸ ἢ φύλλο ποῦ δὲν θὰ ἦτο πρόθυμο νὰ τὴν δημοσιεύσῃ.

ἀδελφοὺς Βασιλάκη ποῦ εἶχαν τότε μεγάλη ἐπιρροὴ τόσον στὴν Πόλι ὅσον καὶ στὴ Μέση.

Σὲ ἀνάλογα λάθη τὸν ἔφερε τὸ πάθος του κατὰ τοῦ Θεοτόκη καὶ τοῦ Κωνσταντᾶ. Ὅταν ὁ Θεοτόκης ἔγινε ὄχι μόνο ὑπουργὸς ἀλλὰ καὶ ἕνας ἀπὸ τοὺς κυριωτέρους ὑπαρχηγοὺς τοῦ Τρικουπικοῦ κόμματος, καὶ ὁ στραβὸς μποροῦσε νὰ ἰδῇ ὅτι διηρημένη ἀντιπολίτευσις δὲν μποροῦσε νὰ τὸν ἀντιμετωπίσῃ. Ἐπίσης δὲν μποροῦσε νὰ παραγνωρισθῇ ἡ τρομερὴ ἐπιρροὴ ποῦ ὁ Κωνσταντᾶς ἐξασκοῦσε στὰ χωρία ἰδίως στὸ Ὄρος. Ἔπρεπε λοιπὸν ἢ μὲ σύντονο ἐργασία ν' ἀποσπάσῃ κανεὶς ἀπὸ τὸν Κωνσταντᾶ τοὺς ἀντιθεοτοκικοὺς χωρικοὺς ἢ νὰ συνδυασθῇ μὲ αὐτόν.

Ἴσως ὁ Πολυλᾶς θὰ εἶχε κατορθώσῃ μὲ τὴ μεγάλη του ἀξία νὰ διεξαγάγῃ τέτοιο διμέτωπο ἀγώνα, ἂν κατήρχετο ὁ ἴδιος στὲς ἐκλογές, ἂν ἐπήγαινε στὴ Βουλὴ καὶ ἂν ἐκεῖ ἐπεβάλλετο σὲ τρόπο ὥστε ὁ Δεληγιάννης νὰ θυσιάσῃ τὸν Κωνσταντᾶ. Ἀλλὰ ὁ Πολυλᾶς ἴσως διὰ οἰκονομικοὺς λόγους (1) ἴσως διότι ἐπροτιμοῦσε νὰ βγάζῃ χρησμοὺς στοῦ Παναγῆ παρὰ νὰ παλαίῃ σὲ Βουλές, ἴσως διότι ἄνθρωπος τοῦ σπουδαστηρίου καὶ τῆς πέννας δὲν εἶχε κλίσι στὴ διοίκησι, ἴσως διότι ἔβλεπε ὅτι τὸ πρόσωπό του ἐγεννοῦσε ἀντίδρασι, (2) ἢ ἀκόμα δι' ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους μαζύ, ἀρκετὰ γλήγορα ἤρχισε νὰ πολιτεύεται μὲ τρόπο πρωτότυπο: Ὑπεδείκνυε ὑποψηφίους δημάρχους ἢ βουλευτὲς ἀλλὰ αὐτὸς δὲν ἐξετίθετο ἐπειδὴ δὲ ἦταν αὐταρχικὸς οἱ ὑποψήφιοί του ἦσαν πρόσωπα σεβαστὰ καὶ ἀξιόλογα ἀλλὰ χωρὶς πρωτοβουλία. Τ' ἀποτελέσματα ἦσαν πολιτικῶς ὀλέθρια. Σὲ δημοτικὲς ἐκλογὲς οἱ Κερκυραῖοι μποροῦσαν νὰ διστάσουν μεταξὺ δύο προσωπικοτήτων ὅπως ὁ Πολυλᾶς καὶ ὁ Θεοτόκης, ἀλλὰ δὲν ἐδίσταζαν μεταξὺ Θεο-

(1) Τὴ δικαιολογία ὅτι ἤθελε νὰ κρατήσῃ τὴν οἰκονομική του ἀνεξαρτησία ἔδιδε στὸ Καλοσγοῦρο, ποῦ μοῦ τὴν ἐπανέλαβε πολλὲς φορές.

(2) Ἤκουσα ὅτι τὸ καιρὸ ποῦ ἔβγαζε ἀκόμη κάλπη ἔπερνε λιγότερους ψήφους ἀπὸ τοὺς συνυποψηφίους του.

τόκη καὶ Παπαδάτου, ὅσον συμπαθὴς καὶ ἔντιμος καὶ ἂν ἦταν ὁ δεύτερος. Ἐπίσης στὴ Βουλὴ καὶ ὁ Θεοτόκης καὶ ὁ Κωνσταντᾶς, ὁ καθένας μὲ τὴ δική του μέθοδο, ἔκαναν φιγοῦρα καὶ ἐξασκοῦσαν ἐπιρροή, ἐν ᾧ, ὅπως μοῦ εἶπε ὁ ἴδιος ὁ Δεληγιάννης, κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἕξη βουλευτὲς ποῦ τοῦ ἔστειλε ὁ Πολυλᾶς τὸ 1887 δὲν ἐλάμβανε ποτὲ τὸ λόγο, καὶ τοῦτο σὲ ἐποχὴ ὅπου ἡ ὀλιγάριθμη σχετικῶς ἀντιπολίτευσις εἶχε ἀνάγκη νὰ δίδῃ καθημερινὲς μάχες μὲ τὸν μεσουρανοῦντα τότε Τρικούπη.

Τὸ χειρότερο ὅμως λάθος ποῦ ἔκαμε ὁ Πολυλᾶς ἦταν ὅτι «ἀπέσχε» στὲς ἐκλογὲς τοῦ 1890. Ἢ ἔπρεπε νὰ πολεμήσῃ καὶ τὸν Θεοτόκη καὶ τὸν Κωνσταντᾶ, ὅπως ἔκαμε τὸ 1887, ἢ νὰ συνδυασθῇ μ' ἕνα ἀπὸ τοὺς δύο. Ἕνα κόμμα δὲν μπορεῖ νὰ ζήσῃ παρ' ὅταν συνεχῶς ἀγωνίζεται, ὅταν παρουσιάζεται σ' ὅλες τὲς ἐκλογές. Ὅταν ἀπέχει, τὴ θέσι του πέρνουν ἄλλοι καὶ τὸ κόμμα ἐξατμίζεται. Ἔτσι στὴν Κέρκυρα ἐξατμίσθησαν μετὰ τὸ κόμμα τοῦ Πολυλᾶ καὶ τὸ κόμμα τῶν ἀδελφῶν Βασιλάκη καὶ πολλὲς ἄλλες μικρότερες μὲν ἀλλὰ ὁπωσδήποτε σημαντικὲς ἐπιρροές.

Δ'.

Τοὺς λόγους αὐτοὺς τοῦ πολιτικοῦ σβυσίματος τοῦ Πολυλᾶ γράφω μὲ εἰλικρίνεια μεγάλη ἀλλὰ καὶ μεγάλη λύπη. Ὁ Πολυλᾶς εἶχε ἐλαττώματα ἀλλ' ἦτο προσωπικότης. Μὲ αὐτὸν οἱ πολιτικοὶ ἀγῶνες ἦταν ἐμπαθεῖς ἀλλὰ δὲν ἦσαν ταπεινοί. Κυρίως μὲ αὐτὸν ἔλειπε ἡ μεγάλη πληγὴ τῆς ἑλληνικῆς πολιτικῆς: τὸ ρουσφέτι. Χάρες δὲν ἔκανε σὲ κανένα καὶ ἀρνήθηκε θέσεις καὶ σὲ στενούς του συγγενεῖς. Ἂν εἶχε ἐξακολουθήσῃ ὁ Θεοτόκης νὰ ἔχῃ ἀπέναντί του «τὸν ἄνδρα ὃν πάντοτε ἐπολέμησε ἀλλ' ὃν πάντοτε ἐσεβάσθη», (1) δὲν θὰ εἶχε ἀναγκασθῇ καὶ αὐτὸς νὰ προστρέξῃ σὲ μεθόδους ποῦ ἦταν ἀρκετὰ ἔξυπνος διὰ νὰ βλέπῃ τὰ ὀλέθριά τους ἀποτελέσματα. Θὰ ἐξακολουθοῦσε τοὐναντίον νὰ ἐφαρμόζῃ τὰς μεθόδους ποῦ ἐφήρμοσε στὴν πρώτη του μακρὰ ὑπουργεία (1886

(1) Ὅπως ἔλεγε στὸ λόγο ποῦ ἐξεφώνησε λίγες μέρες πρὸ τῶν ἐκλογῶν τοῦ 1890.

-1890) ὅταν ἔκαμε μὲν ὅπως καὶ ἔπειτα δρόμους καὶ ἄλλα ἔργα, καὶ πολλοὺς Κερκυραίους ὑπεστήριξεν, ἀλλ' ὅταν δὲν ἐπέτρεπε εἰς τοὺς τοπικούς του ἀντιπροσώπους νὰ ἐπεμβαίνουν οὔτε στὴν ἐκπαίδευσι, οὔτε στὴ δικαιοσύνη. Ἂν εἶχε λοιπὸν δράσῃ ὅπως ἠμποροῦσε νὰ δράσῃ πολιτικῶς ὁ Πολυλᾶς θὰ εἶχε καὶ θετικῶς καὶ ἀρνητικῶς προαγάγῃ ἠθικῶς τὴν Κέρκυρα.

Δὲν ἔχω κἂν τὴν παρηγορία ὅτι ἡ πρόωρός του πολιτικὴ ἔκλειψις ὠφέλησε τὴ φιλολογία. Οἱ κυριώτεροί του τίτλοι στὴ δόξα εἶναι τὰ πρωτότυπά του ἔργα (Διηγήματα, σοννέτα, κριτικὲς μελέτες) καὶ ἡ μόρφωσις φιλολογικῆς σχολῆς. Τὰ πρῶτα τὰ ἔγραψε τὲς λίγες βδομάδες ποῦ περνοῦσε στὸ κτῆμα του καὶ δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ πιστεύῃ κανεὶς ὅτι ἐπειδὴ ἦταν βουλευτὴς δὲν θὰ ἔπερνε διακοπές. Τὴ φιλολογική του σχολὴ εἶχε εὕρῃ τὸ καιρὸ νὰ τὴν μορφώσῃ στοὺς χρόνους ποῦ ἦταν ἀπορροφημένος ἀπὸ τοὺς σφοδρότερους πολιτικοὺς ἀγῶνες. Ἂν εἶχε ἐξακολουθήσῃ νὰ ἐκλέγεται βουλευτὴς καὶ νὰ ἐρχόταν στὰς Ἀθήνας θὰ ἠμποροῦσε νὰ εἶχε εὑρύνῃ τὸ κύκλο τῶν μαθητῶν του καὶ μὲ τὸ κῦρος ποῦ εἶχε στὴ Βουλή, μὲ τὴν ἐντύπωσι ποῦ ἔδιδε ὅτι «ἦτο ἄξιος κύκλου πολὺ πλατυτέρου» (1) θὰ ἠμποροῦσε νὰ εἶχε προσφέρῃ στὴ δημοτικὴ γλῶσσα ἀπὸ τὸ 1880 καὶ 1890 τὴν ὑπηρεσία ποῦ τῆς προσέφερε τὸ 1910 ὁ Λ. Μαβίλης ὅταν μὲ λίγες λέξεις ἔπεισε τὸν διανοούμενο ἑλληνισμὸ, ὅτι δὲν ὑπάρχουν χυδαῖαι γλῶσσαι ἀλλὰ μόνον χυδαῖοι ἄνθρωποι.

Παρ' ὅλη ὅμως τὴν τελικήν του ἀποτυχία ὅσοι ἐγνώρισαν τὸν Πολυλᾶ πάντα θὰ τιμοῦν τὴν μνήμη του, διὰ πολλοὺς λόγους ἀλλὰ κυρίως διότι πρῶτος ἀπὸ τοὺς ἕλληνας πολιτικοὺς συνώψισε τὸ πρόγραμμά του σὲ τρεῖς λέξεις: *Πατρίδα, ἠθικὴ διοίκησις δημοτικὴ γλῶσσα.*

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΙΧ. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ
Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου.

19 Ἰανουαρίου 1924.

(1) Αὐτὸ «ἔλεγε συνεχῶς ὁ Κουμουνδοῦρος περὶ αὐτοῦ» (Κ. Παλαμᾶς, *Πρῶτα κριτικὰ* σελ. 87.)

FINIS AMORIS

Γλήγορα γέρνει ὁ ἥλιος μὲ τὸ δείλι.
Στὴν κάμαρη ἥσκιοι ἁπλώνουν, καὶ θαμπώνει.
Μιλιά... μιλιά, δὲ βγάναμε ἀπ' τὰ χείλη
σὲ δυὸ ἄκρες καθισμένοι, οἱ δυό μας μόνοι!

Δυὸ κρῖνα ξεφυλλᾶνε στὸ τραπέζι,
ποὺ μόνη στ' ἀνθογυάλι τάχες βάλει.
Στὸ δρόμο, τ' ὀργανέτο σιγοπαίζει
τὸν ἴδιο... τὸν παλιὸ σκοπό του πάλι.

Κάθε χαμένου ὀνείρου θλίψη· κι' ὥρα
ποῦ εὐγενικὸς ὁ πόνος μας πληθαίνει.
Σκυμμένη φεύγει ἡ ἐλπίδα μαυροφόρα
καὶ κάτι λιώνει ἐντός μας... καὶ πεθαίνει.

Ἀπόψε... θὲ νὰ πιοῦμε, νὰ μεθοῦμε
τῆς μνήμης τὸ πιοτὸ — τὸ πιὸ πικρὸ —
Σβυμένη ἀγάπη, ἀπόψε ξενυχτοῦμε,
σὰ νὰ νυχτοφυλᾶμε... ἕνα νεκρό. —

1922 Ὀχτώβρης.

Ν. ΠΕΤΙΜΕΖΑΣ - ΛΑΥΡΑΣ

ΠΑΙΓΝΙΔΑΚΙ

Ποῦ πᾶς, ἀεράκι πρωϊνό,
Ἀνάλαφρο, σιγαλινό,
Γλυκειᾶς ἡμέρας χάδι;
Στὸ πέρασμά σου λαχταρᾶ
Τὸ φύλλο ποὺ γλυκοξυπνᾶ
Καὶ διώχνει τὸ σκοτάδι.

Ποῦ τρέχεις μὲς τὴ λαγκαδιά,
Πᾶς νὰ φιλήσεις στὰ κλαριὰ
Ματάκια ποῦ κοιμοῦνται,
Ἡ πεταλοῦδες κυνηγᾶς
Κι' ἀναγαλλιέσαι νὰ τρυγᾶς
Τὰ ρόδα ὅπου μαδιοῦνται;

Πέτα, ἀγεράκι μου γλυκό,
Καὶ τὴν ψυχοῦλα ποῦ ἀγαπῶ
Σύρε νὰ μοῦ ξυπνήσῃς,
Πάρε τοῦ κρίνου τὰ φιλιὰ
Τοῦ ρόδου τὴ μοσκοβολιὰ
Στὰ πόδια της ν' ἀφίσῃς.

Ν. ΛΕΥΘΕΡΙΩΤΗΣ

ΠΕΤΑΧΤΕΣ ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ

PATRIZIO VOLGO

Ἡ σκηνὴ παραστέκει ἕνα σαλόνι ἐπιπλωμένο σύμφωνα μὲ τὸ σημερινὸ γοῦστο. Ἐπίπλα τωρινῆς ἐποχῆς, ἔργα ζωγραφικῆς σύγχρονων ζωγράφων, βαζάκια Κινέζικα καὶ Γιαπωνέζικα, ἀγαλματάκια, μίμηση ἀρχαίων καὶ σημερινῶν ἔργων, μαξιλαράκια στοὺς σοφάδες κάταρπρα, τοῦ χεριοῦ. Στὴν ἀριστερὴ γωνιὰ μιὰ μεγάλη λατάνια, μπρός της ἕνα τρίγωνο καναπεδάκι, ποῦ τὸ μισοσκεπάζει ἕνα ζωγραφισμένο παραβάν. Στὴν ἀπέναντι γωνιὰ ἕνα τραπεζάκι, σκεπασμένο μ' ἕνα λινὸ κεντημένο τραπεζομάντηλο κ' ἐπάνω του ἕνα ἀσημένιο σερβίτσιο τσαϊοῦ καὶ πιατάκια μὲ γλυκὰ καὶ μὲ σάντγουΐτζ.

Ὅταν ἀνοίγει ἡ σκηνή, δύο κορίτζια, τὸ ἕνα ἡ Τζέννη, εἴκοσι χρόνων καὶ τὸ ἄλλο ἡ Ἄννα, εἰκοσιδύο, βάζουν λουλούδια μέσα στὰ βάζα. Εἶναι ὄμορφες, χαριτωμένες καὶ ντυμένες σύμφωνα μὲ τὸ τελευταῖο Παριζιάνικο φιγουρίνι. Φορέματα κοντά, γυμνὲς οἱ πλάτες καὶ ὁ λαιμὸς καὶ ἀκεδὸν ὁλόγυμνα τὰ μπράτζα. Στὴ θύρα ὀρθὴ ἡ μητέρα τους. Δείχνει, πῶς ἔχει περάσει τὰ πενῆντα. Μὲ ὅλο ποῦ ἡ φορεσιά της εἶναι πλούσια, φαίνεται πῶς κακὰ τὴ φορεῖ. Μὰ κ' ἡ στάση κα' κάθε της κίνηση μοιάζει σὰν κάτι περιωρισμένο, στενοχωρημένο, ἀφύσικο. Τὸ σπίτι εἶναι τοῦ χρηματιστῆ Περίδη.

ΣΚΗΝΗ Α'.

Τζέννη.— Νομίζω, πῶς αὐτὸ τὸ βάζο τὸ πέτυχα. Τὸ ἄσπρο μὲ τὸ ἀνοιχτὸ κίτρινο ταιριάζουν.

Ἄννα.— Ἐγὼ προτιμῶ τὰ μονόχρωμα. Τὰ δικά μου μοῦ φαίνονται πειὸ ὄμορφα.

Κα Περίδη.— Εἶναι πολὺ χαριτωμένα καὶ τῶν δύο σας. Πολὺ πιτυχημένα. Αὐτὸ ποῦ δὲ μοῦ ἀρέσει καὶ δὲν μπορῶ νὰ τὸ συνειθίσω εἶναι νὰ δεχθεῖτε μονάχες σας νέους καὶ νέες, δίχως νἆναι κ' ἡ μητέρα σας μαζῆ. Μπορεῖ σήμερα νὰ τὸ κάνουν ὅλοι, αὐτὸ ὅμως δὲν ἐμποδίζει νὰ μὴν εἶναι διόλου σωστό.

Ἄννα.— Μαμά, ἐνόμιζα, πῶς αὐτὸ τὸ ζήτημα εἶχε τελειώσει. Ἀλλὰ εἶναι περιττό. Δὲν μπορεῖς νὰ τινάξεις ἀπὸ πάνω σου τὶς ἐπαρχιακὲς σκουριασμένες ἰδέες, ποῦ μὲ αὐτὲς ἔζησες ὅλη τὴ ζωή σου. Φαίνεται, πῶς τώρα εἶναι κάπως ἀργὰ γι' αὐτὴ τὴν ἀλλαγή.

Κα Περίδη.— Καὶ δὲ μοῦ κακοφαίνεται διόλου. Προτιμῶ νὰ μείνω μὲ τὶς σκουριασμένες, ἀλλὰ σωστὲς ἰδέες μου, παρὰ νὰ δανειστῶ ἀπὸ ἄλλους ἰδέες καὶ καμώματα, ποῦ νὰ τὰ βρίσκω ἄπρεπα.

Τζέννη.— Μαμά μου, δὲν ἔχεις διόλου δίκηο. Σήμερα στὴν Ἀθήνα τὰ κορίτζια ποῦ ζοῦνε στὴν ἀνώτερη τάξη εἶναι χειραφετημένα. Ποιὸ κορίτζι στὸ τέννις συντροφεύεται ἀπὸ τὴ μητέρα του; Θἄταν γελοῖο. Τὸ ἴδιο καὶ στὰ ἀπογεματιανὰ μπρίτζ. Γιατὶ θὰ μείνῃς ἐσὺ νὰ δεχτεῖς μαζῆ μας τὶς φίλες καὶ τοὺς φίλους μας, ἀφοῦ καμμιὰ δὲ θἄρθει συντροφεμένη ἀπὸ τὴ μητέρα της; Καὶ γιὰ σένα θἄναι κουραστικὸ καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους ἐνοχλητικό. Αὐτὴ εἶναι ἡ μόδα σήμερα καὶ ὅποιος θέλει νὰ ζήσει στὸν κόσμο, πρέπει νὰ τὴν ἀκολουθήσει. Διαφορετικὰ παύουν νὰ τὸν λογαριάζουν.

Κα Περίδη.— Ἐγὼ σ' αὐτὴν τὴν περίσταση λυποῦμαι τὶς μητέρες, ποῦ ἐμπιστεύονται στὸ σπίτι μου τὰ κορίτζια τους. Κι' αὐτὴ ἡ ἰδέα, πιστεῦτε το, δὲ μὲ ἀφήνει νὰ ἡσυχάσω.

Ἄννα.— Δὲν ἔχεις δίκηο, Μαμά. Καὶ πρέπει νὰ προσπαθήσεις ν' ἀλλάξεις. Θυμᾶσαι τὶ ἱστορίες μᾶς ἔκανες, ὅταν ἠθέλαμε νὰ μάθουμε τὸ μπρίτζ; Τὶ κακὸ τώρα τοῦ βρίσκεις;

Κα Περίδη.— Δὲ μοῦ ἀρέσει νὰ βλέπω τὰ κορίτσια νὰ χαρτοπαίζουν.

Τζέννη.— *(ποῦ αὐτὴ τὴ στιγμὴ ἔχει ἑτοιμάσει ἕνα μεγάλο κρυστάλλινο βάζο·)* Κύτταξε, Ἄννα, αὐτὸ εἶναι ἐπιτυχία μοναδική.

Ἄννα.—Ἀληθινά· σὲ συγχαίρομαι. *(Στὴν Κα Περίδη.)* Ἀλλά, Μαμά, τὸ μπρίτζ δὲν εἶναι παιγνίδι τυχερό. Ὅταν κανεὶς παίζει μπρίτζ δὲ χαρτοπαίζει.

Κα Περίδη.— Ἀλλὰ τί κάνει; Περίεργη ἀντίληψη! Πῶς ἀλλάξατε στὸ διάστημα ἑνὸς χρόνου τρέμω καὶ νὰ τὸ συλλογίζωμαι.

Τζέννη.— Θἄπρεπε νὰ καμαρώνεις, Μαμά. Μιὰ ὄμορφη μέρα ἔφερες στὴν Ἀθήνα δυὸ κορίτζια, ποῦ δὲν ἤξεραν οὔτε πῶς κάθονται οἱ ξευγενισμένοι ἄνθρωποι. Δὲν πέρασε πολὺς καιρὸς καὶ κατώρθωσαν νὰ μποῦνε στὰ καλήτερα σαλόνια. Μιὰ ἄλλη στὴ θέση σου θὰ μᾶς ἐμπιστεύονταν τυφλὰ καὶ θὰ μᾶς ἀκολουθοῦσε σὲ ὅτι κάνομε. Νά, ὁ Μπαμπᾶς ποῦ δὲ μᾶς ἐναντιώνεται ποτέ.

Κα Περίδη.— Γιατὶ κι' ὁ Μπαμπᾶς σας ἄλλαξε ἀπὸ τὰ νύχια ὡς τὴν κορφή. Θυμᾶμαι ἐκεῖ κάτου, ὅταν σεῖς, μικροῦλες, πλαγιάζατε ἐνωρίς, ποῦ καθώμαστε οἱ δυό μας τὸ βράδυ στὴν τραπεζαρία κάτου ἀπὸ τὸ φῶς τῆς λάμπας, ἐγὼ μὲ τὸ ράψιμό μου κι' αὐτὸς μὲ τὴν ἐφημερίδα του ἢ μὲ κανένα ἐμπορικό του βιβλίο. Τὸ χειμῶνι τραβούσαμε τὸ τραπέζι κοντὰ στὸ τζάκι κι' ὅταν κουράζονταν νὰ διαβάζει ἄφηνα καὶ γὼ τὸ ράψιμό μου καὶ τὰ λέγαμε. Θυμούμαστε τὰ πρῶτα χρόνια τῆς νειότης μας, μιλούσαμε γιὰ ὅσα

στὸ στενὸ οἰκογενειακό μας κύκλο εἴχανε συμβεῖ στὸ διάστημα τῆς ἡμέρας καὶ κάναμε τὰ σχέδιά μας καὶ λέγαμε τὶς ἐλπίδες μας γιὰ τὸ μέλλον σας. Δὲν εἴμαστε πλούσιοι τότες, μὰ ἤτανε πολὺ εὐτυχισμέεη ἐκείνη ἡ ἐποχή. Σήμερα καὶ τὸν πατέρα σας τὸν τραβάει τὸ σαλόνι κι' ἡ λέσχη. Τὸ σπίτι του εἶναι γι' αὐτὸν ὅτι κ' ἕνα ξενοδοχεῖο.

Ἄννα.— Πόσο πένθιμη εἶσαι, Μαμά· βρίσκεσαι σὲ τέλεια ἀντίθεση μὲ τὸ λουλουδοστολισμένο σαλόνι σου.

Κα Περίδη.— Τὸ σαλόνι σας νὰ λέτε. Καὶ περιμένετε πολλὲς ἀνέμυαλες καὶ ἀνέμυαλους;

Ἄννα.— Ὄχι. Δύο τραπέζια μπρὶτζ ἀλλὰ μὲ πέντε, γιὰ νὰ ξεκουράζεται ὁ καθένας μὲ τὴ σειρά του. Θἄρθει κι' ὁ Μακρίδης, ὁ γυιὸς τοῦ τραπεζίτη, νὰ κάμει συντροφιὰ τῆς Τζέννης, ποῦ δὲν παίζει μπρίτζ.

Τζέννη.— Καὶ θἄρθει κ' ἡ Λελὲ τοῦ Θεοδωρίδη καὶ μαζῆ της κι' ὁ Μενόγλου.

Κα Περίδη.— Καὶ γιατί, ἀφοῦ καλέσατε τὴ Λελέ, εἴπατε καὶ σὲ κεῖνον νἄρθει; Ὅλος ὁ κόσμος ξέρει, ποῦ αὐτοὶ οἱ δύο κορτάρουν ἀντρόπιαστα. Δὲν εἶναι διόλου σωστὸ αὐτὸ ποῦ κάματε καὶ μὲ στενοχωρεῖτε πολύ.

Τζέννη.— Ἀλλά, Μαμά, εἶναι γνωστό, ποῦ ἡ Λελὲ δὲν πηγαίνει παρὰ ὅπου εἶναι καλεσμένος καὶ ὁ Μενόγλου.

Ἄννα.— *(Γελῶντας.)* Ὦ ἡ Λελὲ δὲν κάνει ποτὲ μισὲς δουλιές!

Κα Περίδη.— Ἂς μὴν ἔρχονταν. Ποιὸ θἄτανε τὸ κακό;

Ἄννα.— Ἡ Λελὲ νὰ μὴν ἔρθει; Μὰ εἶναι ἀνεψιὰ Ὑπουργοῦ καὶ πηγαίνει στὰ πειὸ ἀριστοκρατικὰ σαλόνια.

Τζέννη.— Εἶναι περιττό, Ἄννα· ἡ Μαμὰ κάποια πράγματα δὲ θὰ τὰ νοιώσει ποτέ. Ὅταν θὰ πᾶμε κάπου, ὅταν θὰ δεχτοῦμε στὸ σπίτι μας, ὅταν θὰ κουνηθοῦμε, θὰ μᾶς τυραννίσει πρῶτα μὲ τὶς ἰδέες της, ποῦ τὶς κουβάλησε μέσα σὲ γυάλα, γιὰ νὰ μὴν τὶς ξεβάψει ὁ ἥλιος μέσα ἀπὸ τὴν Κορώνη. Κ' εἶναι πολὺ ἀνυπόφορο αὐτὸ ποῦ κάνεις, Μαμά.

Ἄννα.— Ὅπως δὲ μπορεῖς νὰ συνηθίσεις νὰ μὲ κράζεις Ἄννα ἐμπρὸς στὸν κόσμο καὶ πολλὲς φορὲς μὲ κράζεις ἐπαρχιώτικα Ἀννέζω.

Τζέννη.— Καὶ μένα Εὐγενικοῦλα.

Κα Περίδη.— Γιατὶ σὲ λίγους μῆνες δὲ ξεχνιοῦνται συνήθειες εἴκοσι χρόνων.

Ἄννα.— Καὶ γιατὶ ἐμεῖς ξεσυνειθίσαμε τόσα πράγματα;

Κα Περίδη.— Γιατὶ εἶστε νέες καὶ ἔχετε καὶ λιγότερο αἴσθημα. Ἐγὼ κάποια πράμματα δὲ μπορῶ οὔτε νὰ τὰ ξεσυνειθίσω, οὔτε νὰ τὰ λησμονήσω.

Τζέννη.— Περίεργο νὰ νοσταλγεῖς τόσο τὴ ζωὴ τῆς ἐπαρχίας!

Κα Περίδη.— Γιατὶ ἐκεῖ εἶχα τὴ θέση μου. Ἤμουν ἡ ἀγαπημένη σας μητέρα κ' ἤμουν τοῦ πατέρα σας ἡ γυναῖκα ποῦ ἀγαποῦσε καὶ σέβονταν στὸν ἴδιον καιρό. Ἐδῶ εἶμαι σὰν τὸ ξεριζωμένο τὸ δέντρο, ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ πάρει ἐπάνω του κι' ἀποζητάει τὸν ἥλιο καὶ τὸ χῶμα τῆς Πατρίδας. Ἐκεῖ κάτου — μὰ σεῖς ὅλα τὰ ξεχάσατε! — ὅταν εἶστε μικροῦλες, δὲν εἴχατε ἄλλη χαρὰ ἀπὸ τῆς μάνας σας τὴ συντροφιά. Πάντα κολλημένες στὰ φουστάνια μου. Κι' ὅταν ἡ μιὰ ἀνέβαινε στὰ γόνατά μου, ἔτρεχε γλήγορα κι' ἡ ἄλλη, γιατὶ ζήλευε νὰ μένει μακρυά. Καὶ τότες ἔπρεπε νὰ σᾶς κρατήσω καὶ τὶς δυὸ μέσα στὴν ἀγκαλιά μου καὶ γιὰ πολλὴ ὥρα, γιατὶ δὲ θέλατε πειὰ νὰ φύγετε. Ἐδῶ εἶναι σπάνιες κ' οἱ στιγμὲς ποῦ σᾶς βλέπω.

Ἄννα.— Μὰ δὲν εἴμαστε πειὰ μικροῦλες, Μαμά.

Κα Περίδη.— Νὰ λοιπὸν τὶ νοσταλγῶ· αὐτὴν τὴν παιδιάστικη τὴν ἀγάπη σας. Τότες τὴν αἰστάνομουν γύρω μου νὰ θερμαίνει τὴ ζωή μου, κ' ἡ μοναξιὰ τῆς ἐπαρχίας δὲν εἶχε τὴ δύναμη νὰ μὲ βαραίνει. Ἐδῶ, ἀνάμεσα σὲ τόσον κόσμο, αἰσθάνομαι τὴν τρομερὴ ἐρημιά μου καὶ βρίσκομαι πειὸ μοναχὴ παρὰ ποτέ.

Ἄννα.— Ἀλλὰ σὲ ἀγαποῦμε πάντα, Μαμά, γιατὶ δὲ θέλεις νὰ τὸ πιστέψεις;

(Ἀκούεται νὰ σημαίνει τὸ ἠλεχτρικὸ κουδοῦνι τῆς ἐξώθυρας κι' ἀμέσως κατόπι γέλοια ὁμιλίες καὶ βήματα.)

Τζέννη.— *(Βιαστικὰ στὴ μητέρα της:)* Ἔφτασαν οἱ καλεσμένοι. Ἂν μᾶς ἀγαπᾶς Μαμά, μὴ μείνεις ἐδῶ, δὲν εἶναι chic, ἔβγα ἀπὸ τὸ σπίτι. Πήγαινε νὰ πάρεις τὸ τσάϊ σου στοῦ Χρυσάκη. Ἐκεῖ πάει ὅλος ὁ καλὸς ὁ κόσμος.

Κα Περίδη.— *(Μὲ εἰρωνικό, γεμᾶτο πόνο, χαμόγελο.)* Τὸ τσάϊ μου στοῦ Χρυσάκη, ἐνῶ τὰ παιδιά μου, στὸ σπίτι μου, θὰ δώσουν καμμιὰ εἰκοσαριὰ φλυτζάνια σὲ ξένους. *(Τραβιέται στὴν κρεββατοκάμαρα.)*

ΣΚΗΝΗ Β.'

(Μπαίνουν στὸ σαλόνι ἡ Δελέ, ἡ Ἀσπασία, ἡ Ἀλίκη, ἡ Ζαΐρα κ' ἡ Μαρίκα. Τὶς συντροφεύουν ὁ Μενόγλου, ὁ Χρυσίδης, ὁ Περσάκης, ὁ Τριανταφύλλου κι' ὁ Μακρίδης.)

Ἀσπασία.— Πήγαμε πρῶτα καὶ παίξαμε μιὰ παρτίδα τέννις. Μᾶς συγχωρεῖτε δὲν εἶναι ἔτσι;

Ἄννα.— Δὲν ἀργήσατε καθόλου. Μόλις θᾶναι πεντέμισι.

Ἀλίκη.— Πάντα εὐγενικιὰ ἡ Ἄννα. Ἐγὼ τὸ λέω σ' ὅλον τὸν κόσμο.

Ἄννα.— Καλωσύνη σου.

Ζαΐρα.— Εἶναι ἡ ἀλήθεια.

Χρυσίδης.— Κ' εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς σπάνιες φορές, ποῦ ἡ ἀλήθεια ἀντὶς νᾶναι πικρή, εἶναι γλυκειά.

Ἄννα.— *(Βάζοντας τσάϊ ἀπὸ τὸ σαμοβάρι. Στὸν Περσάκη.)* Πολλὴ ζάχαρη;

Περσάκης.— Σᾶς ἀφήνω στὴ θέλησή σας. Ἂν μὲ βρίσκετε γλυκό, θὰ μοῦ βάλετε λίγη. Ἔτσι θὰ νοιώσω καὶ τὴν ἰδέα σας γιὰ μένα.

Ἀλίκη.— Νὰ σοῦ τὴν πῶ ἐγώ. Νομίζει, πῶς ἀλάτι θὰ σοῦ χρειάζονταν.

Μαρίκα.— Δὲ σὲ ρώτησαν ἐσένα, Ἀλίκη.

Ἀσπασία:— Καὶ δὲν εἰξέρει, πῶς δὲν πρέπει νὰ φυτρώνει ἐκεῖ ποῦ δὲν τὴν σπέρνουν.

(Σ' αὐτὸ τὸ διάστημα ἡ Δελὲ παράμερα μιλεῖ μὲ τὸν Μενόγλου κ' ἡ Τζέννη μὲ τὸν Μακρίδη.)

Ζαΐρα.— Μοῦ ἐπιτρέπεις, Ἄννα, νὰ πάρω μόνη μου τὸ τσάϊ μου;

Ἄννα.— Ἀκοῦς ἐκεῖ! θὰ μὲ ὑποχρεώσεις καὶ θὰ μ' εὐχαριστήσεις πολύ.

Χρυσίδης.— Δεσποσύνη Ἄννα, ξέρω κάποιον, ποῦ πολὺ θὰ ἤθελε νὰ ἤτανε δῶ μέσα αὐτὴ τὴ στιγμή.

Τριανταφύλλου.— Καὶ γὼ ξέρω περσότερο ἀπὸ ἕναν.

Ἄννα.— *(Γελῶντας)* «Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε» μὲ ἄλλα λόγια.

Δελέ.— *(Στὸν Μενόγλου)* Ὥστε ἀπόψε στῆς Κας Λωλίδου· αὔριο τὸ ἀπόγιωμα τσάϊ — μπρὶτζ στῆς Μαίρης. Τὸ βράδυ πᾶμε στῆς Κοτοπούλη· θὰ παίξει τὰ «Τρία φιλιὰ» τοῦ Χρηστομάνου.

Μενόγλου.— Ναί, εἶναι ὡραῖο τὸ ἔργο, κ' ἔπειτα ἀφοῦ θᾶσαι σύ, ὅλα εἶναι ὡραῖα.

Ζαΐρα.— Θὰ πᾶτε ν' ἀκούσετε τὰ «Τρία φιλιά,» καὶ δὲ βαρυέστε; Ἐγὼ δὲν πηγαίνω παρὰ ὅταν παίζουν ἔργα ἀκατάλληλα γιὰ δεσποινίδες.

Τριανταφύλλου.— Εὖγε, Ζαΐρα, μοῦ ἀρέσει αὐτὴ ἡ εἰλικρίνεια.

Ζαΐρα.— *(Ἀνάβωντας ἕνα σιγαράκι, ποῦ τῆς τὸ προσφέρνει ὁ Περσάκης.)* Εἶναι πολὺ γαργαλιστικὴ αὐτὴ ἡ ἀπαγόρευση.

Ἄννα.— *(Μ' ἕνα πιατάκι σάντγουϊτζ στοὺς Τριανταφύλλου καὶ Ζαΐρα.]* Παίρνετε κανένα σάντγουϊτζ; Τὸ τέννις ἀνοίγει τὴν ὄρεξη.

Χρυσίδης.— *[Παίρνοντας καὶ δεύτερο φλυτζάνι τσάϊ τοὺς ζυγώνει.]* Τὴν ἀνοίγουν καὶ τὰ ὄμορφα κορίτζια.

Μαρίκα.— Καὶ μάλιστα ὅταν βρίσκεσθε μ' αὐτὰ têt-à-tête.

Χρυσίδης.— Τίποτα δὲν ξεφεύγει στὴ σημερινὴ θηλυκὴ νεολαία. Καταντάει τραγικό.

Περσάκης.— Τὸ ἐναντίο. Παύει πειὰ τὸ ἀγώνισμα τοῦ δρόμου μὲ τὰ διάφορα ἐμπόδια.

Ἀσπασία.—. *(Γελῶντας.)* Μονάχα πεῦ ὅσο πάει λιγοστεύουν οἱ ἀγωνιστάδες.

Ζαΐρα.— *(Στὴ Τζέννη.)* Τζέννη, δὲ θ' ἀκούσουμε καὶ μεῖς σήμερα τὴ φωνή σου;

Περσάκης.— *(Σιγά.)* Φυλάει ὅλες τὶς νότες γιὰ τὸν Μακρίδη. Τυχερὸς ὁ διαβολάνθρωπος!

Τζέννη.— *(Παίρνει ἕνα πιατάκι μὲ γλυκὰ καὶ τοὺς ζυγώνει.)* Νά με! δική σας. δὲ θὰ πάρετε κι' ἀπὸ τὰ γλυκά μου;

Χρυσίδης.— *(Παίρνωντας.)* Καὶ ποιὸς μπορεῖ ν' ἀρνηθεῖ σ' ἕνα τόσο ὄμορφο χεράκι;

Τζέννη.— Δὲ βαρυέστε νὰ λέτε τὰ ἴδια σὲ ὅλες;

Τριανταφύλλου.— Ρίχνει τὸ δόλωμα μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ τσιμπήσει κάποιο ψάρι.

Λελέ.— *(Σταματῶντας τὴν κουβέντα της μὲ τὸν Μενόγλου.)* Χωρὶς ὅμως νὰ κρύβει, πῶς προτιμάει τὰ χρυσόψαρα.

Χρυσίδης.— Λελέ, εἶσαι ἀνυπόφορη.

Λελέ.— Εὐχαριστῶ, μὲ ὑποχρεώνεις. *(Ὅλοι γελοῦν.)*

Μαρίκα.— *(Ἀνάβωντας κι' αὐτὴ ἕνα σιγαράκι.)* Καὶ δὲ θ' ἀρχίσουμε τὸ μπρίτζ.

Ἄννα·— Ὅταν θέλετε, περνᾶμε στὸ διπλανὸ σαλόνι. Ἐκεῖ μᾶς περιμένουν ἕτοιμα τὰ δύο τραπέζια.

Ἀσπασία.— *[Παίρνωντας κι' αὐτὴ ἀπὸ τὴ σιγαροθήκη ἕνα σιγαράκι, στὸν Περσάκη.]* Μοῦ δίνεις τὴ φωτιά σου;

Περσάκης.— Εἶναι τὸ μόνο πρᾶμμα, ποῦ αὐτὴ τὴ στιγμὴ δὲν μπορῶ νὰ διαθέσω.

Ζαΐρα.— Καὶ ξέρεις, Ἀσπασία, γιατί; Τὴ φυλάει ὁλάκαιρη γιὰ τὴ μελαχροινὴ τὴν πρίμα, ποῦ ξεφωνίζει κάθε βράδυ στὸ Δημοτικό.

Περσάκης.— *[Μὲ ὕφος κωμικό.]* Honni soit qui mal y pense.

Λελέ.— Λοιπὸν δὲν περνᾶμε μέσα γιὰ τὸ μπρίτζ;

Χρυσίδης.— *(Παίρνοντας κ' ἕνα τρίτο φλυτζάνι τσάϊ.)* Δὲν περιμένετε νὰ τελειώσω πρῶτα τὸ τσάϊ μου;

Μαρίκα.— Νὰ τελειώσεις τὸ τσάϊ σου; Ἀλλὰ θὰ φτάσουν μεσάνυχτα. Ἀρκεῖ νὰ σὲ ἀφήσουν καὶ κατεβάζεις ὁλάκαιρο τὸ σαμοβάρι.

Χρυσίδης.— Ἂν θέλετε, δὲν ἔχω καμμιὰ δυσκολία νὰ πάρω τὸ τσάϊ μου μαζῆ μου καὶ νὰ τὸ τελειόσω παίζοντας μπρίτζ.

Ἀλίκη.— *[Μὲ εἰρωνεία.]* Μεγάλη ἡ θυσία σου! Καὶ τὸ χειρότερο ποῦ εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ τὴ δεχτοῦμε. Ὥστε, ὅταν θέλετε, πᾶμε.

Ἀσπασία.— Πᾶμε.

Λελέ.— Θᾶρθεις ἐσύ, Τζέννη;

Τζέννη.— Ὄχι, δὲν παίζω καλὰ καὶ προτιμῶ νὰ κουβεντιάσω.

Περσάκης.— Θαρρῶ πῶς εἶναι σύμφωνος κι' ὁ Μακρίδης.

Τζέννη. — Ναί ἔχει τὴν καλωσύνη νὰ μείνει μαζῆ μου.

Χρυσίδης.— Αὐτὴν τὴν καλωσύνη θὰ τὴν εἶχα καὶ γώ.

Τριανταφύλλου.— Καὶ κάθε χριστιανός.

Ὅλοι γελοῦν καὶ περνοῦν στὸ διπλανὸ σαλόνι.

ΣΚΗΝΗ Γ'.

Ὅταν ἔμειναν μόνοι ἡ Τζέννη καὶ ὁ Μακρίδης, τραβιοῦνται στὸ καναπεδάκι τῆς γωνιᾶς, ποῦ τὸ μισοσκεπάζει τὸ ζωγροφισμένο παραβὰν καὶ κάθονται σιμὰ ὁ ἕνας στὸν ἄλλον.

Μακρίδης.— Τώρα ποῦ μείναμε μόνοι, θέλω νὰ μοῦ πεῖς, πῶς μ' ἀγαπᾶς.

Τζέννη.— *(Κυττάζοντάς τον κατάμματα.)* Τὸ ξέρεις.

Μακρίδης.— Ἀδιάφορο, θέλω νὰ τὸ ἀκούσω.

Τζέννη.— Φοβᾶμαι νὰ σοῦ τὸ παραλέω, μήπως στὸ τέλος βαρεθεῖς.

Μακρίδης.— Καὶ μπορῶ νὰ τὸ βαρεθῶ, ὅταν τ' ἀκούω ἀπὸ τὸ δικό σου τὸ στόμα; Δὲν εἰξέρεις, πόσο μεγάλη εἶναι ἡ ἀγάπη μου γιὰ σένα;

Τζέννη.— Ὄχι μεγαλείτερη ἀπὸ τὴ δική μου.

Μακρίδης.— Πές το πάλε.

Τζέννη.— Τὸ λέω. *(Τονίζοντας κάθε λέξι χωριστά.)* Ὄχι μεγαλείτερη ἀπὸ τὴ δική μου.

Μακρίδης.— Καὶ ὅμως.....

Τζέννη.— Τί σημαίνει αὐτὸ τὸ «καὶ ὅμως»...;

Μακρίδης.— Σημαίνει ποῦ ἡ ἀγάπη σου δὲν εἶναι τόσο μεγάλη, ὅσο τὴ θέλω καὶ ὅσο τὴν ποθῶ, Τζέννη. Ἐγὼ αἰσθάνομαι, πῶς τίποτα δὲ θὰ μοῦ ἤτανε δύσκολο ἢ πολὺ μεγάλο γιὰ σένα. Θᾶμουν ἔ-

τοιμος γιὰ κάθε θυσία, ἀκόμα κι' ἂν ἐπρόκειτο νὰ θυσιάσω καὶ τὴν ἴδια μου τὴν ὕπαρξη.

Τζέννη.— (*Κυττάζοντάς τον μὲ τρυφεράδα.*] Καὶ νομίζεις, πῶς ἐγὼ δὲ θἄμουν ἕτοιμη νὰ θυσιαστῶ γιὰ τὴν ἀγάπη σου; Μὰ τὶ ἄλλο κάνω τώρα στὴ ζωή μου; Μήπως ἔχω ἄλλη σκέψη ἀπὸ σένα, μήπως ἔχω ἄλλο πόθο ἀπὸ κεῖνον νὰ σὲ βλέπω κάθε μέρα, ἂν ἤτανε δυνατὸ κι' ὅλη μέρα καὶ πάντα; Καὶ μήπως βρίσκομαι καλά, ὅταν εἶμαι μακρυά σου; Αὐτὸ ὅλα σοῦ τὰ λένε, ἀκόμα καὶ ὁ τρόπος μου μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ποῦ μοῦ εἶναι ὅλοι βαρετοὶ καὶ ἀνυπόφοροι χωρὶς ἐσέ.

Μακρίδης.— Καὶ ὅμως, Τζέννη, τὸ ξαναλέω, καὶ ὅμως....

Τζέννη. — Δηλαδή;

Μακρίδης. — Ἂν ἡ ἀγάπη σου ἤτανε τέτοια, ὅπως τὴ λές, ἂν ἤτανε ὄχι μεγαλείτερη ἀλλὰ μεγάλη σὰν τὴ δική μου, δὲ θὰ μοῦ ἀρνιόσουν μὲ τόσο πεῖσμα νἄρθεις νὰ μ' εὕρεις στὴ γκαρσονιέρα μου. Ἐκεῖ θἄμαστε μόνοι οἱ δυό μας, χωρὶς κανέναν ἄλλον, ποῦ νὰ μᾶς κρυφοβλέπει. Ἐκεῖ θὰ μπορούσαμε ἐλεύθερα νὰ μιλήσουμε γιὰ τὴν ἀγάπη μας καὶ θὰ περνούσαμε ὧρες παραδεισιακές, χωρὶς καμμιὰν ἄλλη σκέψη ἀπὸ τὸν ἑαυτό μας καὶ ἀπὸ τὸ αἴσθημα ποῦ τόσο σφιχτὰ ἠθέλησε νὰ μᾶς ἑνώσει.

Τζέννη. — Νἄρθω στὴ γκαρσονιέρα σου; Ἀλλὰ συλλογίστηκες, τὶ μπορεῖ νὰ μοῦ στοιχίσει ἕνα τέτοιο βῆμα; Ἂν κανεὶς μᾶς ἔβλεπε!

Μακρίδης.— Καὶ ποιός; Ἔπειτα, Τζέννη, ἡ ἀγάπη θέλει καὶ θυσίες. Καὶ γὼ αὐτὴ τὴ θυσία ζητάω ἀπὸ τὴν ἀγάπη σου. Πές μου, ποῦ θὰ πάψῃς νὰ μοῦ ἀρνιέσαι ἕνα πρᾶμμα, ποῦ θὰ μ' ἔκανε τόσο εὐτυχισμένο!

Τζέννη.— Μοῦ ζητᾶς κάτι ὑπερβολικό.

Μακρίδης.— Ἂν μὲ ἀγαποῦσες, ὅπως ἐγώ, τρελλά, δὲ θἄχες τὴ δύναμη νὰ μοῦ λὲς ὄχι.

Τζέννη.— Ἀλλὰ σὲ ἀγαπῶ μ' ὅλη τὴ δύναμη τῆς ψυχῆς μου. Δὲν τὸ βλέπεις, δὲν τὸ νοιώθεις;

Μακρίδης.— (*Πηάνει τὸ χέρι τῆς Τζέννης καὶ τὸ φέρνει στὰ χείλη του. Ἐκείνη κλεῖ ἡδονικὰ τὰ μάτια. Τὰ χείλη του σιγά, σιγά, ἀνεβαίνουν στὸν ἀγκῶνα καὶ στὸ μισόγυμνο μπράτζο τῆς Τζέννης, ἐνῶ τῆς ψιθυρίζει βιαστικὰ καὶ μὲ πόθο.*) Πές μου, ποῦ θἄρθεις νὰ μ' εὕρεις. Αὔριο τὸ ἀπόγιωμα στὶς πεντέμιση. Ὅλη ἡ συντροφιὰ θἄναι στῆς Μαίρης γιὰ μπρίτζ. Μὴ μοῦ τὸ ἀρνιέσαι πειά, Τζέννη, θὰ μὲ τρελλάνεις.

Τζέννη.— (*Γέρνει τὸ κεφάλι ἐπάνω στὸν ὦμο του καὶ μισοψιθυρίζει.*) Σὲ ἀγαπῶ τόσο! (*Τὰ χείλη τοῦ Μακρίδη ζητοῦν τὸ στόμα της.*)

Μακρίδης.— (*Φιλῶντας την.*) Πές μου ναί, Τζέννη, πές μου ναί, ἂν μ' ἀγαπᾶς! (*Αὐτὴ τὴ στιγμὴ ἀνοίγει ἡ θύρα τῆς κρεββατοκάμαρας καὶ φαίνεται στὸ κατῶφλι ἡ Κα Περίδη. Εἶναι ἀχνὴ σὰν ἁγιοκέρι. Βαστάει τὸ χέρι ἀκουμπισμένο ἐπάνω στὸ στῆθος, σὰ νἄθελε νὰ τὸ ἐμποδίσει νὰ σπάσει.*)

Κα Περίδη. (*Μὲ φωνὴ σοβαρή, βαθειά, μὰ ποῦ σιγοτρέμει. Στὸν Μακρίδη.*) Στὴ γκαρσονιέρα σου δὲ θἄρθει. Σοῦ τὸ λέω ἐγώ. Καὶ τώρα σὲ παρακαλῶ νὰ φύγεις ἀμέσως ἀπὸ τὸ σπίτι μου καὶ νὰ μὴν ξαναπατήσεις. (*Ἡ Τζέννη σηκώνεται ξαφνισμένη, μὲ τὸν τρόμο ζωγραφιομένο στὴ μορφή. Ὁ Μακρίδης τραβάει κατὰ τὴ θύρα ψιθυρίζοντας μὲ εἰρωνεία, σὰ νἄθελε μ' αὐτὸ νὰ λιγοστέψει τὸ γελοῖο θέαμα, ποῦ παρουσίαζε αὐτὴ τὴ στιγμὴ ὁ ἑαυτός του.*)

Μακρίδης.— Δὲ φανταζόμουν, πῶς θὰ τέλειωνε τόσο τραγικὰ σὰ στὸ μελόδραμα!

(*Ἀκούονται τὰ βήματά του στὸ διάδρομο καὶ κατόπι ἡ ἐξώθυρα ποῦ κλεῖ. Ἡ Τζέννη, ὠχρή, κρατιέται ἀπὸ τὸ παραβάν, γιὰ νὰ μὴν πέσει. Τὰ μάτια της μοιάζουν μὲ μάτια τρελλῆς.*)

Τζέννη.— (*Στὴν Κα Περίδη.*) Τί ἤτανε πάλε αὐτό; Μὲ γελοιοποίησες.

Κα Περίδη.— Σὲ τράβηξα ἀπὸ τὸν κατήφορο· σὲ γλύτωσα, ἄμοιρο παιδί!

Τζέννη.— (*Μὲ ἀκράτητη ταραχή.*) Μὲ γελοιοποίησες καὶ μὲ δυστύχεψες. Τὶ ἤθελες νὰ μείνεις στὸ σπίτι; Γιατὶ πάντα βρίσκεσαι ἐμπόδιο στὸ δρόμο μας;

Κα Περίδη.— (*Σὰν ἀλλαφιασμένη.*) Ἐγὼ ἐμπόδιο στὸ δρόμο σας; Τ' εἶναι αὐτό, ποῦ ξεστόμισες;

[*Μὰ ἡ Τζέννη δὲν ἀποκρίνεται. Πιθώνει τὸ χέρι στὴν καρδιά. Νομίζεις, πῶς θὰ σωριαστεῖ. Ἡ Κα Περίδη τὴν βλέπει καὶ νικᾶει ἡ μητρική της στοργή. Τρέχει κοντά της καὶ θέλει νὰ τῆς πιάσει τὸ χέρι.*]

Κα Περίδη.— Παιδάκι μου, χρυσό μου παιδί, τί ἔχεις; λέγε μου.

[*Ἀπὸ μέσα, ἀπὸ τὸ διπλανὸ σαλόνι, ἀκούεται γελαστὴ ἡ φωνὴ τῆς Λελές.*]

Λελέ.— Τρεῖς λεβέδες κοντρέ. Κερδίσαμε τὸ ρόμπερ. Ἄννα, ἕνα ποτῆρι σαμπάνια, γιὰ νὰ πιοῦμε στὴν ἐπιτυχία μας.

Τζέννη.— [*Μὲ τὸ βλέμμα γεμᾶτο μῖσος τραβιέται ἀπότομα καὶ βιαστικὰ ἀπὸ τὴ μητέρα της.* Μὴ μὲ ζυγώνεις, φύγε, μοῦ κάνεις κακό!

Κα Περίδη.— [*Τινάζεται ξάφνου, σὰ νἄχε ξυπνήσει ἀπὸ βαρὺ λήθαργο. Στὸ βλέμμα της ζωγραφίζεται ἡ μαύρη ἀπελπισία, ποῦ τῆς κυριεύει τὴν ψυχή. Νοιώθει ὅλα σωριασμένα γύρω της. Σὰ φάντασμα νεκροῦ ἀργοπροβαίνει τρεκλίζοντας πρὸς τὴ θύρα τῆς κρεββατοκάμαρας, ψιθυρίζοντας ἀσυνείδητα.* Ὡς κι' αὐτό!... Ὡς κι' αὐτό!....

[*Μέσα ἀκούγεται ὁ θόρυβος τῆς σαμπάνιας, ποῦ ἀνοίγεται κ' εὐθὺς ἀμέσως τὸ τσούγκρισμα τῶν ποτηριῶν μὲ τὰ δυνατὰ γέλοια τῶν καλεσμένων. Ξεχωρίζει ἡ φωνὴ τῆς Λελὲς γελαστὴ καὶ ζωηρή.*]

Λελέ.— Στὶς ἐπιτυχίες μας, Μενόγλου!

Μενόγλου.— Στὴν τελική μας ἐπιτυχία, Λελέ.

ΕΙΡΗΝΗ Α. ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ

ΥΜΝΟΣ ΣΤΗ ΜΟΥΣΑ

Τοῦ κόσμου φῶς ἀπέραντο τρελλὴ ὠμορφηά κρυμμένη
Τῶν ἀθανάτων ἄρωμα Μούσα ψυχῆς ψυχὴ
Ἀπὸ τοῦ μεγαλείου σου τὰ μαγικὰ τεμένη
Ὁ ὕμνος ἀντηχεῖ.

Τῆς ἱερουργίας σου στεῖλε μου πνοὲς τοῦ ἐξαίσιου μύρου
Ἡ πονεμένη μου ψυχὴ ν' ἀφήνῃ τὸ κορμὶ
Κι' ὅσες βολὲς τὸ ἐπιθυμεῖ νὰ σμίγῃ μὲ τοῦ ἀπείρου
Ἀπάνω τὴν ὁρμή.

Κι' ὅταν φανεῖς ὦ Ρήγισσα χαρούμενη μπροστά μου
Γίνομαι ἡ ἄδολη πνοὴ ποῦ βγαίνει ἀπ' τὸν ἀνθὸ
Καὶ τότες δὲ μ' ἀκολουθεῖ τὸν ἔρμο πειὰ ἡ σκιά μου
Μὰ τὴν ἀκολουθῶ.

Κι' ὅταν ἀφήνεις τὴν αὐγὴ Θεὰ τῆς καλωσύνης
Τοὺς ὕμνους σου ν' ἁπλώνονται στὰ ἐρείπεια τῆς νυκτὸς
Ξυπνάει σὰ βρέφος τ' ὄνειρο τῆς ἀπεραντωσύνης
Στοὺς κόλπους τοῦ φωτός.

Κι' ἀπὸ τὸ θεῖο τραγοῦδι σου τὸ νοῦ μου ὁραματίζω
Κι' ὠημὲ ἀπὸ τὴν ἀγιάτρευτη ποιητικὴ ὑστερία
Λαγκεύω, κόπο αἰσθάνομαι, πονῶ γλυκά, δακρύζω,
Κἄποια παληὰ θυμούμενος ἐρωτικὴ ἱστορία.

Ἰδοὺ τοὺς οὐρανοὺς θεωρῶ τοὺς πειὸ κρυμμένους ἀνοιχτοὺς
Κι' ἀπ' τὸ πιοτὸ ποῦ μοῦστειλε τοῦ θρόνου σου τὸ νέφος
Στὸ βάθος κάθε σου γραμμῆς γραμμῶν θεωρῶ ναοὺς
Στὴν ἀγκαλιά σου ὅταν κρατεῖς γυμνὸ τὸ θεῖον βρέφος.

Πανάρχαιο κάλλος ἄφραστο, χρυσοπηγῆς ἀνάβρα
Προφητικῆς, βασίλισσα πανάγαθη, τοῦ λαύρου
Πόθου μου στεῖλε ἀπ' τὰ ψηλὰ τοῦ θρόνου σου τὴν αὔρα
Βάλε με στ' ἅρμα τὸ χρυσὸ τοῦ φτερωμένου ταύρου.

Καὶ τὴν ὑπέρτατη στιγμὴ ποῦ θἄχω τὸ κορμί σου
Ψηλὰ στὴν κλίνη τ' οὐρανοῦ ποῦ θὰ μᾶς φέγγει, ὦ φῶς μου,
Ὅλη τοῦ μεγαλείου σου τὴ χάρη ἀναγνήσου
Νὰ συλλαφτῇ τὸ ποίημα τὸ πειὸ ἐκλεχτὸ τοῦ κόσμου.

Τὸ πόδι τὸ παγύψηλο τὸ μαγικὸ θεωρῶ
Ποῦ στέκει ἀπάνω ἡ κορφὴ τοῦ ἰδανικοῦ ἡ αἰθέρια
Καὶ νὰ περνάει λειτουργικὰ ἀκούγω τὸ χορὸ
Τῶν ἰδεῶν ἀπ' τὰ ψηλὰ καὶ ὑψώνω τὰ ἔρμα χέρια.

Καὶ βλέπω νὰ ταῖς ὁδηγᾶς στὰ ὀλυμπιακά σου ρεῖθρα
Στὰ περιβόλια τὰ χλωρὰ, στοὺς ἥσκιους τ' οὐρανοῦ,
Καὶ νὰ βουΐζουν ἀγροικᾶς στοῦ τέλειου τὴν κερήθρα
Κι' ἄλλες κρυμμένες στὰ βουνὰ τὰ σπήλαια τοῦ κενοῦ.

Ὦ πετινὰ τοῦ Ἀπόλλωνα κρυμμένα, φάροι νέοι,
Καϋμοὶ μεγαλουργίας!
Ὅταν στὸν κόσμο θἄρχεστε, ποθῶ νὰ σᾶς ἐμπνέῃ
Τὸ πνεῦμα τῆς καταστροφῆς καὶ τῆς δημιουργίας.

Κι' ἐκεῖ ποῦ θὰ ἐνσαρκώνεται ἡ κάθε ὠμορφονηὰ
Καὶ θ' ἀγροικᾶ τοῦ θείου καϋμοῦ τὴν ἡδονὴ μὲ δάκρυ
Λειτουργικὰ θὰ βρίσκονται τριγύρω της οἱ ἐννηὰ
Κι' ὁ Ἀπόλλωνας πατριαρχικὰ θὰ βλέπῃ ἀπὸ μιὰν ἄκρη.

Πάρτε με, ὦ Μοῦσες, πάρτε με μακρυὰ θε τοῦ ἔρμου ἀνθρώπου
Στοὺς κόσμους ποῦ ἀγαπῶ
Καὶ θὰ αἰστανθῶ τὸ διάστημα τοῦ χρόνου καὶ τοῦ τόπου
Καὶ πρὸς ἐσᾶς θὰ πῶ,

Ὑποταχθῆτε ὦ δαίμονες! ἀπ τὰ βουβὰ κατώγια
Τοῦ Ἅδη ἀκούω πατήματα βαρυὰ στὴν κούφια σκάλα
Κάτι ἀνεβαίνει!... ὁ κόρακας κλαίει στὸ κελὶ τοῦ μπόγια
Αἷμα σουρώνει ἀργὰ ὁ δρυμὸς καὶ πλάϊ του ὁ βράχος γάλα.

Τοῦ πεθαμένου γίγαντα θὰ φάω τὸ σάπιο σκότι
Πρὸς τὰ μεσάνυχτα θὰ βγῶ νὰ πάω σὲ κάποιο ξόδι
Θ' ἀκούω τοὺς ἥσκιους νὰ θρηνοῦν μέσα στὰ μαῦρα σκότη
Καὶ θὰ γροικήσω μέσα μου τοῦ οἴστρου τ' ἀπαίσιο βῶδι.

Κι' ὅταν προβάλλουν τῆς Αὐγῆς τὰ ἐρωτεμένα μάτια
Καὶ μὲ ξυπνήσουν τὰ πουλιὰ μ' ἕνα τραγοῦδι πλάνο,
Ὠημὲ θὰ ἰδῶ τὲς σάρκες μου νὰ πέφτουνε κομμάτια
Κι' ὀρθὸς θὰ μείνω σκέλεθρο στὸν ἔρμο βράχο ἀπάνω.

Πρέβεζα 12 Ὀκτωβρίου 1922

ΣΠΥΡΟΣ ΝΙΚΟΚΑΒΟΥΡΑΣ

SULLY PRUDHOMME

ΑΝ ΗΜΟΥΝ ΘΕΟΣ

Ἂν ἤμουν Θεός, δὲ θἄχε ὁ Χάρος ἔργο,
Φθόνος δὲ θἄταν κι' οὔτε χωρισμός,
Δάκρυ χαρᾶς μονάχα θὰ κυλοῦσε,
Ἂν ἤμουν Θεός.

Ἂν ἤμουν Θεός, φλοῦδι οἱ καρποὶ δὲ θἄχαν,
Δὲ θἄταν ἡ δουλειὰ παραδαρμός,
Ἄσκηση μόνο θἄταν τοῦ κορμιοῦ μας,
Ἂν ἤμουν Θεός.

Ἂν ἤμουν Θεός, γιὰ σένα ποῦ ἀγαπάω,
Ὁ οὐρανὸς θὰ γελοῦσε γαλανός,
Μὰ σύ, ἄγγελέ μου, θὲ νἄμενες ἡ ἴδια,
Ἂν ἤμουν Θεός.

(Μετάφραση Εἰρήνης Α. Δεντρινοῦ.)

ΚΟΣΜΟΣ

Μόλις ἐνύχτωνε οἱ νοικάρηδες μαζεύοντναν 'στὸ μικρὸ γραφεῖο τοῦ καθηγητή. Ἐκεῖ κουβεντιάζοντας περνοῦσαν ἥσυχα τὰ μακρυά, ἀτέλειωτα χειμωνιάτικα βράδυα.

Πρῶτος ἔφτανε ὁ γιατρός. Ψηλός, λιανός, ἀδυνατισμένος ἀπὸ τὴ μελέτη καὶ τὰ νυχτέρια, μὰ πιὸ πολὺ ἀπὸ τοὶς ἀνήσυχες σκέψεις του εἶχε καταντήσει ἴσκιος ἀνθρώπου περσότερο, παρὰ ἄνθρωπος.

Ἐκάθονταν 'στὴν ἴδια πάντα θέσι, σὲ μιὰ πολθρόνα κοντὰ 'στὸ παράθυρο, ἀμίλητος, κυττάζοντας ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ τζάμια τὴ σκοτεινὴ θάλασσα μὲ τοὺς ἄσπρους ἀφρούς, ἢ βυθίζοντας τὸ αἰώνια ἀφηρημένο βλέμμα του πέρα, μακρυὰ 'στὸ σκοτεινὸ βάθος μὲ τὰ φωτερὰ περίλαμπρα στίγματα.

Ἐφαίνονταν πῶς δὲν ἄκουε τοὶς ζωηρὲς ὁμιλίες τῶν ἄλλων καὶ οἱ κουβέντες τους ἔφταναν σταὐτιά του, ἀσυνάρτητες, ἀσήμαντες καὶ τὸν ἄφηναν ἀδιάφορον ὅπως καὶ τὰ σύννεφα, ποῦ κυλοῦσαν ψηλὰ ἀλλάζοντας χιλιάδες σχήματα 'στὴν κάθε στιγμή.

Κάποτε ὅμως μονάχα μιὰ λέξι ἀρκοῦσε νὰ τὸν βγάλῃ ἀπὸ τὴ βαθειὰ νάρκη του καὶ τότε ὁ γιατρὸς σηκώνονταν ξαφνισμένος ἀπὸ τὴν πολθρόνα του, σὰν νὰ τοῦ ἔχυσαν ἄξαφνα ἀπάνου του ζεματισμένο νερό, πλησίαζε τοὺς ἄλλους καὶ ἄρχιζε νὰ μιλῇ, νὰ μιλῇ δίχως τελειωμό, 'στὴν ἀρχὴ ζωηρά, μὲ μάτια, ποῦ ἔβγαζαν φλόγες καὶ ὕστερα ἡσυχώτερα, ἡσυχώτερα καὶ 'στὸ τέλος σὰν νἀρκωμένος, μὲ σβυσμένο βλέμμα, μὲ σιγανή, νανουριστικὴ φωνή, δίχως χειρονομίες καὶ δίχως ἄλλη κίνησι, ἀπὸ τὴν κίνησι ποῦ ἔκαναν τὰ χείλη του.

Πρώτη ἀποκοιμιόντανε ἡ μικρὴ 'στὰ γόνατα τῆς μητέρας της, κι' αὐτὴ σηκώνονταν τότε στενοχωρημένη καὶ ἔφευγε μὲ τὴν κοιμισμένη μικρὴ 'στὴν ἀγκαλιά της.

Ὕστερα ἔφευγαν καὶ οἱ ἄλλοι ἕνας-ἕνας χαμογελῶντας παράξενα καὶ ἄφηναν τὸν καθηγητὴ νἀκούῃ μονάχος του τὴ μονότονη ῥητορεία τοῦ γιατροῦ.

Οἱ τελευταῖοι κἄποτε, φεύγοντας ἔκαναν ἐπίτηδες θόρυβο, ἔσερναν τὴν καρέκλα τους, ἔρριχναν ἕνα βιβλίο 'στὸ πάτωμα, χτυποῦσαν μὲ δύναμι τὴν πόρτα, μὰ ὁ γιατρὸς ἐξακολουθοῦσε νὰ λέῃ.

Μιλοῦσε γιὰ τὰ πνεύματα.

Αὐτὰ βρίσκονται σὲ ζωηρὴ καὶ καθημερινὴ ἐπικοινωνία μὲ τοὺς ἀνθρώπους, αὐτὰ ρυθμίζουν ὅλες τοὶς πράξεις μας καὶ τοὶς καλὲς καὶ τοὶς κακές. Εἶναι τὰ ἀγαθὰ πνεύματα καὶ τὰ πονηρά. Σὲ αἰώνιο πόλεμο βρίσκονται ἀπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι μας καὶ ὁλόγυρά μας. Μὰ δὲν τὰ βλέπουμε. Δὲν εἴμαστε ἄξιοι νὰ τὰ βλέπουμε. Εἴμαστε στραβοί. Μάλιστα στραβοί! Νά, πίσω σου στέκεται τὸ πονηρὸ πνεῦμα καὶ θέλει νὰ σὲ βλάψῃ· ἐγὼ τὸ βλέπω, ἐσύ, κύριε καθηγητή, δὲν τὸ βλέπεις, τὸ λοιπὸν εἶσαι στραβός! Μπορεῖς νὰ μάθῃς ἂν θέλῃς καὶ νὰ σωθῇς· νὰ γίνῃς ἄνθρωπος ἀνώτερος νὰ μιλῇς μὲ πνεύματα, νὰ βλέπῃς πνεύματα....

Μὰ δὲ θέλεις.

— Αἴ, γιατρέ, ὅταν θὰ μάθω νὰ βλέπω τὰ πνεύματα, θὰ ξεμάθω νὰ διακρίνω τὰ.. σώματα. Καὶ τὶ τὰ θέλεις! Ἕνα σῶμα ἀξίζει περσότερο ἀπὸ δέκα πνεύματα. Τί λὲς γιατρέ;

Καὶ ὁ καθηγητὴς χτυποῦσε δυνατὰ τὸν ὦμο τοῦ γιατροῦ, σὰν γιὰ νὰ τὸν ξυπνήσῃ.

Τότε ὁ γιατρὸς ἀγρίευε.

— Εἶσαι γελοῖος! εἴσαστε ὅλ....

Κύτταζε γύρω του κι' ἔβλεπε τὰ καθίσματα ἄδειανά. Τότε ὁ θυμός του ἔπεφτε ἀμέσως. Ἔσηκώνονταν ἀργὰ μὲ τὸ κεφάλι σκυμμένο τόσο, ποῦ ἀκουμποῦσε 'στὸ στῆθος του καὶ ἔφευγε ἀπὸ τὴν κάμαρα ἥσυχα καὶ σιωπηλὰ σὰν ἴσκιος ὅπως καὶ ἔρχονταν.

— Ἰδιόρρυθμος ἄνθρωπος καὶ μὲ μανίες εὐγενικές. Ἔλεγε ἡ κυρία ποῦ κάθονταν 'στὸν ἀριθμὸ ἕντεκα. Τὸ κακὸ εἶναι ποῦ δὲν μᾶς ἀφήνει νὰ κοιμηθοῦμε. Δὲν μᾶς ἔφταναν οἱ ἔμποροι μὲ τὰ χασμουρητὰ καὶ τοὶς νυχτερινὲς κουβέντες τους ἔχουμε τώρα καὶ τὸ γιατρό.

— Ἐγὼ τὸν σκιάζομαι. Τὴ νύχτα κάνει βροντὲς καὶ σεισμοὶς, εἶπε ἡ μικρή.

— Ξέρετε τὶ συμβαίνει, εἶπε ὁ νέος, ποῦ κατοικοῦσε 'στὴ διπλανὴ κάμαρα τοῦ γιατροῦ. Δὲν ἐβάσταξα 'στὸν πειρασμὸ καὶ κύτταξα ἀπὸ τὴν κλειδαρότρυπα. Σέρνει τὸ κρεββάτι του ἀπὸ τὸν τοῖχο 'στὴ μέση τῆς κάμαρας καὶ μὲ τὸ μπαστοῦνι του χτυπάει 'στὸν ἀέρα δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ σὰν κάποιον νὰ κυνηγάῃ. Μὲ μιᾶς σταματάει μπροστὰ 'στὸ κρεββάτι του: «Σἔπιασα!» φωνάζει καὶ ἁρπάζει τὸ προσκέφαλο τοῦ κρεββατιοῦ του. Μὲ τῶνα χέρι τὸ κρατάει σφιχτὰ καὶ μὲ τἄλλο τὸ χτυπάει ἄγρια μὲ τὸ μπαστοῦνι του. Αὐτὸ βαστάει κἄμποση ὥρα. Ὕστερα ἀσθμαίνοντας ἀφήνει νὰ τοῦ πέσῃ τὸ μαξιλάρι 'στὸ πάτωμα, ἁρπάζει τὸ μπουκάλι μὲ τὸ νερὸ καὶ ῥαντίζει ὅλη τὴν κάμαρα, τοὺς τοίχους, τὸ νταβάνι, τὸ πάτωμα, ψιθυρίζοντας λόγια ἀσυνάρτητα. Ὕστερα ξαπλώνεται ντυμένος 'στὸ κρεββάτι του καὶ μένει ἐκεῖ ἀναίσθητος καὶ σὰν πεθαμένος, ὡς τὸ πρωΐ.

— Κυνηγάει τὰ κακὰ πνεύματα, εἶπε ἡ μητέρα τῆς μικρῆς.

— Τσιμπᾶνε, Μαμά, τὰ πνέγματα; ῥώτησε ἡ μικρή.

— Καὶ βέβαια, ἀπάντησε ἀμέσως ὁ νέος, νὰ ποῦμε στὴ σπιτονοικοκυρά, νὰ κυττάξῃ τὸ στρῶμα του καὶ νὰ βάλῃ νέφτι 'στὴ σοῦστα τοῦ κρεββατιοῦ του! Οἱ κυρίες ἐγέλασαν.

— Παράξενος ἄνθρωπος, ἐξακολούθησε ὁ νέος· ἄλλες βραδυές, πάλε δὲν ἀκούεται καθόλου· κάθεται μπροστὰ 'στὸ τραπέζι του μὲ ἀναμμένο κερὶ καὶ γράφει σκυμμένος ἀπάνω 'στὰ χαρτιά του ὅλη τὴ νύχτα, ἴσαμε τὸ πρωΐ.

*
* *

— Πολὺ ἀργεῖ ἀπόψε τὸ «νούμερο ἕντεκα» εἶπε ὁ καθηγητὴς τὸ ἄλλο βράδυ, κυττάζοντας τὸ ῥολόγι του.

— Θὰ εἶναι σὲ κἄποιο «ἀπγὲ-μιντὶ» ἀπάντησε ὁ νέος, ποῦ δὲν ἄφηνε τίποτα ἀπείραχτο, προφέροντας τὸ «ρ» κατὰ τὸν τρόπο, ποῦ τὸ ἐπρόφερε κι' ἡ κυρία.

— Ὄχι, μέσα εἶναι 'στὴν κάμαρά της, εἶπε ἡ μικρή, τὴν εἶδα ἀπὸ τὴ χαραμάδα, ἄλειφε τὸ πρόσωπό της μὲ κιμωλίες...

Οἱ ἄνδρες ἐγέλασαν.

— Ἀνόητη! δὲν σοῦ εἶπα νὰ μὴ ἀνακατεύεσαι, 'στοὶς κουβέντες τῶν μεγάλων; τὴν ἐμάλλωσε ἡ μητέρα της.

Σὲ λίγο ἄνοιξε ἡ πόρτα καὶ οἱ κύριοι σηκώθηκαν νὰ χαιρετήσουν τὸ «νούμερο ἕντεκα» καὶ νὰ τοῦ προσφέρουν ἕνα ἀναπαυτικό κάθισμα.

Ἡ κυρία ἔδωσε τὸ μικρὸ χέρι της καὶ οἱ κύριοι ἔσφιξαν ἕνας-ἕνας μέσα στὰ σκληρὰ χέρια τους αὐτὸ τὸ τόσο μαλακὸ χεράκι μὲ τὰ γιαλυστερὰ βερνικωμένα ῥόδινα νύχια του.

Ἡ κυρία ἐκάθησε, ἐστένεψε τὰ μάτια της, σὰν γιὰ νὰ βάλῃ τοὺς ἄλλους σὲ κάποια ἀπόστασι, ἐκύτταξε τοὺς κυρίους ἕναν-ἕνα καὶ ἔστειλε 'στὸν καθένα καὶ ἕνα μειδίαμα διαφορετικό. 'Στὰ μάτια τοῦ νέου σταμάτησε τὰ δικά της περσότερο.

— Τί γίνεσθε κ. Βερίδη;

— Κυρία μου, στοὶς διαταγές σας, ταπεινὸς δοῦλός σας!

— Ὄχι δά! ὄχι δά! εἶπε ἡ κομψὴ κυρία τοῦ κόσμου καὶ γέλασε μέ-να μικρό. κομμένο, νευρικὸ γέλιο.

Οἱ κύριοι τὴν ἐκύτταξαν. Τὸ μικρὸ κανονικὸ προσωπάκι της ἤτανε σκεπασμένο ἀπὸ ἕνα λαφριὸ τριανταφυλλένιο συννεφάκι, ποῦ τὴν πηγή του τὴν εἶχε κλεισμένη σέ-να κομψὸ στρογγυλὸ παρισινὸ κουτάκι.

Περιποιόντανε πολὺ τὸν ἑαυτό της· καὶ ὁ νέος ἔλεγε γιὰ τὴν κάμαρά της πῶς ἤτανε ὁλόκληρο ἐργαστήριο ἐπανορθώσεων καὶ πῶς τά ἴχνη τοῦ χρόνου βρῆκαν τὸν πιὸ ἀμείλιχτο διώχτη τους 'στὸ πρόσωπο τῆς κυρίας.

Ὅμως ὅταν ἔρχονταν καὶ γέμιζε τὴν κάμαρα μὲ τὰ λεπτά της ἀρώματα, κομψὴ καὶ καλοσυγυρισμένη πάντα, σὰν νὰ πήγαινε σὲ χορό, ὅλοι τὴν ἔβλεπαν μ' εὐχαρίστησι.

Τοὶς κουβέντες της κοινὲς καὶ τιποτένιες ἤξερε νὰ τοὶς λέῃ μὲ χάρι· ἄλλως τε αὐτὴ δὲ μιλοῦσε παρὰ γιὰ τὸν κομψὸ καὶ διάλεχτὸ

κόσμο τῶν σαλονιῶν. Ὅ,τι καὶ νὰ συμβῇ μέσα σέ-να σαλόνι θᾶναι «κομψὸ καὶ χαριτωμένο» ἦταν ἡ γνώμη της.

Μὲ τὴ μικρὴ συντροφιὰ τῆς κάμαρας τοῦ καθηγητὴ ἦταν πολὺ συγκαταβατική. Γενικὰ περιφρονοῦσε ὅλους τοὺς «κοινοὺς» ἀνθρώπους, ποῦ δὲν ἤτανε τοῦ κόσμου της καὶ πολλὲς φορὲς ἀποροῦσε, πῶς μποροῦσαν νὰ ζοῦν ἄνθρωποι, ποῦ δὲν εἶχαν καμμιὰ θέσι μέσα 'στὰ σαλόνια.

— Καὶ φανταστῆτε, πῶς αὐτοὶ οἱ «πρόστυχοι» ἀναπνέουν ὅμοια μὲ σᾶς, εὐγενικιά μου κυρία, τῆς εἶπε ἕνα βράδυ ὁ νέος γελῶντας μὲ τὴν καρδιά του.

Ἡ κυρία δὲν ἐθύμωνε μὲ τὰ πειράγματά τοῦ νέου.

Οἱ κύριοι μιλοῦσαν γιὰ κάποιο νέο Λαμπίδη, ὑπάλληλο 'στὴν Τράπεζα, ποῦ κεῖνες τοὶς μέρες εἶχε καταχραστῇ ἕνα μεγάλο ποσό.

— Καλὲ τὶ λέτε! ὁ Λαμπίδης!; καλὲ αὐτὸς ἦταν λαμπρὸς νέος! ἐπήγαινε σὲ ὅλα τὰ σαλόνια!

— Αὐτὸ δὲν ἐμποδίζει ἕναν νὰ εἶναι κλέφτης καὶ κακοήθης· ἀπάντησε ἀπότομα κάποιος ἀπὸ τὴ συντροφιὰ καὶ ἡ κυρία τοῦ κόσμου πειράχτηκε.

Τότε ἐσκέφτηκε, πῶς ἴσως ἔδινε πολὺ θάρρος σὲ μερικοὺς ἐκεῖ μέσα καὶ θὰ σηκώνονταν νὰ φύγῃ, ἂν δὲν τῆς ἄρεσαν ἐξαιρετικὰ τὰ μάτια τοῦ νέου καὶ τὰ δροσερὰ κόκκινα χείλη του. Ἐχτὸς ἀπ' αὐτὸ ὁ καθηγητὴς ἤτανε πολὺ καθὼς πρέπει καὶ σὰν ἐπιστήμονας εἶχε τὴ θέσι του 'στὴν κοινωνία, κι' ἂς μὴ τοῦ ἄρεσε καθόλου ὁ κόσμος· καὶ ὁ γιατρός, σὰ γιατρὸς καὶ σὰν πνευματιστὴς δὲν ἦταν ἀνάξιος καὶ μόλη τὴν παραξενιά του καὶ ἡ κυρία δὲν μποροῦσε νὰ πῇ πῶς βρίσκονταν ἔξω ἀπὸ τὰ νερά της, 'στὴν κάμαρα τοῦ καθηγητῆ.

Ἔπειτα ποῦ νὰ πήγαινε κιόλας; Οἱ κοσμικὲς συγκεντρώσεις εἶχαν ἀραιωθεῖ, ἐξ αἰτίας τοῦ ἐξανθηματικοῦ. Οἱ ἄνθρωποι τρομαγμένοι ἔμεναν στὰ σπίτια τους καὶ σπάνια καὶ ποῦ ἔκαναν συγκεντρώσεις.

Καὶ 'στὴ μονότονη ζωὴ τῆς κυρίας, αὐτὰ τὰ βράδυα 'στοῦ καθηγητὴ ἤτανε καθημερινὴ διασκέδασι.

Ὅλοι τους εἶχαν πάρει τοὶς δυνατὲς προφυλάξεις.

Ἀλείφονταν κάθε μέρα πατόκορφα μὲ πετρέλαιο καὶ ναφθαλίνα, ἄλλος μὲ περγαμότο καὶ ὁ καθένας ἐμύριζε τόσο βαρειά, ποῦ ὕστερα ἀπὸ λίγο ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς κάμαρας ἐγίνονταν ἀσφυχτική. Καὶ ἤτανε ὁ τρόμος τοῦ ἐξανθηματικοῦ ποῦ τὴν ἔκανε ἀναπνεύσιμη.

*
* *

— Ὁ γείτονας δὲν εἶναι καλά. Εἶπε ἔξαφνα ὁ γιατρὸς καὶ ἔδειξε τὴ διπλανὴ κάμαρα ποῦ κρατοῦσαν οἱ ἔμποροι.

— Μπᾶ! μήπως....

— Ναί, Ναί, ἐξανθηματικό. Χτὲς τὸ ἐβεβαίωσε ὁ γιατρὸς τῆς σπιτονοικοκυρᾶς. Ὁ δικός τους γιατρὸς δὲν ἤθελε νὰ τὸ παραδεχτῇ· ἡ σπιτονοικοκυρὰ ἐφώναζε. Τοῦ ἔδειξε τὸ ἐξάνθημα. Αὐτὸς τῆς ἔλεγε πῶς εἶναι τρελλή, πῶς αὐτὸ δὲν εἶναι ἐξάνθημα καὶ πῶς αὐτὸς ξέρει πολὺ καλὰ τὴ δουλειά του καὶ ὅσο γιὰ τοὺς ἄλλους γιατρούς, ποῦ τὸν ἐξέτασαν, τοὺς ἔχει ὅλους γραμμένους στὰ παλιά του παπούτσια. Καὶ θύμωνε καὶ ἔβριζε σὲ τρόπο, ποῦ ὅλοι κατάλαβαν, πῶς κάποιο λόγο εἶχε γιὰ νὰ τὸ κρύψῃ. Ἡ σπιτονοικοκυρὰ τοῦ τὸ φώναξε: Ντροπή του κιόλας! Νὰ ντροπιάζῃ ἔτσι τὴν ἐπιστήμη! καὶ θὰ τοὺς πετοῦσε καὶ τοὺς τρεῖς ἔξω, ἂν δὲν ἐλυπιόταν «τὸ καϋμένο τὸ παιδὶ» καὶ κύτταξε μὲ συμπόνια τὸν ἄρρωστο, ποῦ μὲ βλέμμα χαμένο παρακολουθοῦσε τὴ σκηνή. Ἡ σπιτονοικοκυρὰ δὲν ξαναπάτησε 'στὴν κάμαρα καὶ ὁ ἔμπορος ὑποχρεώθηκε κιἔφερε νοσοκόμα.

— Χά! χά! χά! νοσοκόμα! γιὰ νοσοκόμα τὴν πήρατε: γελοῦσε ὁ νέος.

— Καὶ τὶ εἶναι λοιπόν; ρώτησαν οἱ ἄλλοι μὲ ἀπορία.

— Τί εἶναι; Ἀπὸ κεῖνες ντέ;! Ποῦ νὰ βρεθῇ νοσοκόμα σὲ τούτη τὴν ἐποχὴ καὶ σὲ τέτοια ἀρρώστεια καὶ ὁ ἔμπορος ἐπῆγε σένα «τέτοιο» σπίτι καὶ τὴ νοίκιασε γιὰ ἕνα μῆνα.

— Φοῦ...ου..ου! ἔκαμαν οἱ κυρίες μὲ ἀγανάχτησι καὶ μὲ φρίκη.

— Ἕνας τύπος βιοπαλαιστή, εἶπε ἁπλᾶ ὁ γιατρός, καὶ μάλιστα τοῦ πιὸ δυστυχισμένου, γιατὶ τὸ ψωμί της τὸ ἀγοράζει ἀκριβώτερα ἀπ' ὅλους.

Ὁ καθηγητὴς ἐσυμφώνησε. Οἱ κυρίες ἐθύμωσαν. Νὰ μπάσουν μέσα 'στὸ ἴδιο σπίτι μιὰ τέτοια γυναῖκα καὶ νἆναι ὑποχρεωμένες νὰ τὴν ἀπαντᾶνε κάθε τόσο 'στοὺς διαδρόμους, κιἀπὸ 'δῶ κι' ἀπὸ κεῖ; Αἴ, μὰ δὲν ὑποφέρεται!

— Κύριοι! Αὐτὴ ἡ γυναῖκα πρέπει νὰ φύγῃ τὸ ταχύτερο ἀπὸ 'δῶ μέσα! φώναξε μὲ ἀπόφασι ἡ κυρία τοῦ ἔντεκα.

— Ἐδῶ ἦρθε γιὰ νοσοκόμα καὶ δὲν ἔχουμε κανένα δικαίωμα νὰ τὴ διώξουμε παρατήρησε κἄποιος.

Καὶ ὁ καθηγητὴς πρόσθεσε πῶς ἡ διαφθορὰ δὲν εἶναι μικρόβιο οὔτε καὶ ψεῖρα γιὰ νὰ κολλήσουν. Καὶ πῶς ὅπως αὐτὴ ἡ τιποτένια ἔκανε τὴ θυσία νὰ ὑπηρετῇ ἕναν ἄρρωστο ἀπὸ ἐξανθηματικό, ποῦ μποροῦσε νὰ τῆς μεταδώσῃ τὴν ἀρρώστεια του, ἂς ἔκαναν κιαὐτὲς τὴ μικρὴ θυσία νὰ τὴν ἀνεχθοῦν κάτω ἀπὸ τὴν ἴδια στέγη.

Αὐτὰ ἐρέθισαν ἀκόμα περσότερο τὴν κυρία.

— Θὰ μᾶς συγκρίνετε τώρα μὲ μιὰ «τιποτένια»;

— Αὐτὴ τὴ στιγμὴ δὲν εἶναι τιποτένια. Ὑπηρετεῖ ἕναν τυφικό.

— Καὶ χωρὶς νὰ τὸ ξέρει, μάλιστα, εἶπε ὁ νέος.

— Δὲν τὸ ξέρει! ἀπόρισε ὁ γιατρός.

— Ὄχι, τῆς εἴπανε πῶς ἔχει ἑλώδεις.

— Τόσο τὸ χειρότερο, εἶπε ὁ καθηγητὴς συλλογισμένος· τότε εἶναι θῦμα.

— Αὔριο πρωΐ, πρωΐ θὰ εἰδοποιήσω τὴν ἀστυνομία· ἔχω πολλοὺς φίλους ἀστυνομικούς, λαμπροὺς νέους, ἔρχονται καὶ 'στὶς κ. Δόϊδου τοὶς ἀπογευματινὲς κάθε Πέμπτη. Ὁ κ. Ζερβάκης μάλιστα εἶναι καλεσμένος καὶ 'στὸ αὐριανὸ après-midi τῆς κ. Πακτί-

δου, θὰ εἶναι ὅλος ὁ καλύτερος κόσμος. Αὐτὸς θὰ μοῦ κάμῃ τὴ χάρι καὶ θὰ τὴν πετάξῃ ἀμέσως ἀπὸ 'δῶ μέσα!

— Αὔριο θὰ τὴν εἰδοποιήσω! εἶπε ὁ καθηγητής.

— Πῶς θἀρθῇ ἡ ἀστυνομία; τὸν ρώτησε ἡ κυρία τοῦ κόσμου.

Ὁ καθηγητὴς τὴν ἐκύτταξε μὲ περιφρόνησι.

— Πῶς ὁ ἄρρωστος ἔχει ἐξανθηματικό.

— Περίεργη ἀντίληψι εὐσπλαχνίας κ. καθηγητὴ παρατήρησε ὁ νέος. Σώζετε μιὰ διεφθαρμένη καὶ ἀφήνετε δίχως περιποίησι ἕναν ἑτοιμοθάνατο. Πῶς σᾶς φαίνεται αὐτό;

— Φυσικώτατο! Ἂν πρόκειται νὰ σώσω κἄποιον, ἀπὸ ἕνα ἑτοιμοθάνατο θὰ προτιμήσω τὸν γερό.

— Καὶ ὅταν ὁ γερὸς εἶναι μιὰ τέτοια γυναῖκα; ρώτησε ἡ κυρία.

Ὁ καθηγητὴς δὲν ἀπάντησε.

*
* *

Τὴν ἄλλη μέρα παρακάλεσε τὴ σπιτονοικοκυρὰ νὰ εἰδοποιήσῃ τὴ νοσοκόμα νἀρθῇ 'στὴν κάμαρά του, ποῦ ἔχει κἄτι σπουδαῖο νὰ τῆς πῇ.

Ὅταν μπῆκε ἡ σπιτονοικοκυρά, ἡ νοσοκόμα ἤτανε σκυμμένη ἀπάνω 'στὸν ἄρρωστο καὶ τὸν σκέπαζε μὲ παγωμένα πανιά Ὁ ἄρρωστος βυθισμένος σἂν σὲ νάρκη, ἔδειχνε πῶς καταλάβαινε ἀπὸ τὰ μάτια του, ποῦ παρακολουθοῦσαν τὴ γυναῖκα μ' εὐγνωμοσύνη.

— Σὲ θέλουνε στὴ διπλανὴ κάμαρα· εἶπε ἡ σπιτονοικοκυρά.

Ἡ νοσοκόμα ἀπόρεσε.

— 'Εμένα; κι' ἔδειξε μὲ τὸ δάχτυλο τὸν ἑαυτό της.

— Ναί, κἄτι σπουδαῖο θὰ σοῦ ποῦνε.

— Δὲν μπορῶ νἀφήσω τὸν ἄρρωστο.

— Κάθομαι 'γὼ ὅσο θὰ λείψῃς.

Ὁ καθηγητὴς στέκονταν ὀρθὸς μπροστὰ 'στὸ παράθυρο, ὅταν χτύπησε ἡ πόρτα.

— 'Εμπρός! Ὁ καθηγητὴς γύρισε καὶ κύτταξε κατὰ τὴν πόρτα.

Ἕνα ψηλό, ἀδυνατισμένο κορίτσι παρουσιάστηκε· δὲ θἆταν οὔτε δεκαφτὰ χρονῶν ἀκόμα. Τὰ μάτια του κομμένα καὶ μεγαλωμένα ἀπὸ τοὶς ἀγρύπνιες εἶχαν ἕνα παιδιάστικο φοβισμένο βλέμμα. Ὁ καθηγητὴς παραξενεύτηκε.

— 'Εσὺ .... ἐσεῖς εἶστε ἡ νοσοκόμα;!

Τὸ κορίτσι τὸν κύτταξε μὲ τὰ μεγάλα μαῦρα μάτια του προσεχτικά!

— Ναί!

— Καθῆστε! καὶ τῆς ἔδειξε ἕνα κάθισμα.

Τὸ κορίτσι δὲν ἐκάθησε.

— Τόσο μικρὴ καὶ κάνετε τὴ .... νοσοκόμα;

Ἄλλο ἤθελε νὰ πῇ ὁ καθηγητής. 'Επίστευε πῶς αὐτὴ ἡ νοσοκόμα ἦταν μεγάλη γυναῖκα, καὶ ὅταν βρέθηκε μπροστὰ σἕνα παιδί, τὸ λυπήθηκε κατάκαρδα. Τὸ κορίτσι κατάλαβε τὶ ἐννοοῦσε. Κατέβασε τὰ μάτια του καὶ ρώτησε τυπικά.

— Μὲ θέλετε τίποτα;

— Ὄχι, δηλαδὴ ναί, σὲ θέλω· ἤθελα νὰ σοῦ πῶ: Ξέρεις τὶ ἀρρώστεια ἔχει ὁ ἄρρωστός σου;

— Ἐλώδεις.

— Δὲν εἶναι ἑλώδεις. Ἔχει ἐξανθηματικό.

Τὸ κορίτσι τὸν κύτταξε μὲ τρόμο· ἀλλὰ γιὰ μιὰ μονάχα στιγμή· ὕστερα σύχασε

— Τὸ ἴδιο κάνει, εἶπε μἀδιαφορία.

— Ἂν πάρῃς ψεῖρα παθαίνεις καὶ σύ. Ἔχεις κανένα νὰ σὲ περιποιηθῇ; Καλύτερα φεῦγα! φεῦγα γιὰ νὰ γλυτώσῃς. Εἶσαι πολὺ νέα! Καὶ τὴν κύτταξε μὲ καλωσύνη.

Τὸ κορίτσι ἔμεινε κατάπληχτο. Ποτὲ κατένας δὲν τῆς εἶχε δείξει τὸ παραμικρότερο ἐνδιαφέρον.

Καὶ ὅταν ἀντίκρυσε τὰ σοβαρὰ μάτια τοῦ καθηγητή, ποῦ τὴν ἐκύτταζαν μὲ συμπόνια, τῆς ἦρθε νὰ πέσῃ 'στὰ γόνατα, νὰ φιλή-

σῃ τὰ πόδια τοῦ ξένου καὶ νὰ κλάψῃ, νὰ κλάψῃ. Ὅμως δὲν ἔκλαψε. Ἐπῆρε τὸ πιὸ σκληρὸ ὕφος της καὶ

— Τί σᾶς μέλει ἐσᾶς, γιὰ μένα; ! εἶπε καὶ βγῆκε ἀπότομα ἀπὸ τὴν κάμαρα.

Ὁ καθηγητὴς ἐγύρισε πάλι πρὸς τὸ παράθυρο καὶ κύτταξε τοὺς γλάρους, ποῦ πετοῦσαν χαμηλὰ ἀπάνω ἀπὸ τὰ νερά, φωνάζοντας.

— Θὰ βρέξῃ, συλλογίστηκε· κάθησε καὶ ἄνοιξε ἕνα βιβλίο. Ὅμως δὲν ἐδιάβαζε.

Προσπαθοῦσε νὰ ξεχωρίσῃ κάποιον ἦχο, ποῦ ἔρχονταν ἀπὸ τὴ διπλανὴ κάμαρα. Τοῦ φαίνονταν πῶς κάποιος ἔκλαιε μὲ λυγμοὺς μέσα 'στὴν κάμαρα δυνατούς, ἀβάσταχτους. Συλλογίστηκε τὸ κορίτσι : Τί θἄκανε ; θἄφευγε ἢ θἄμενε ;

Ἡ δυστυχία τῆς ἐσκλήρυνε τὴν καρδιὰ καὶ ὅ,τι κλᾶν κάμῃ θὰ εἶναι συχωρεμένη, συλλογίζονταν.

Τὴν ἴδια στιγμὴ τὸ κορίτσι πεσμένο 'στὰ πόδια τοῦ ἀρρώστου ἔκλαιε μὲ λυγμούς, τινάζοντας τὸ κρεββάτι. Ὁ ἄρρωστος ἄνοιξε τὰ μάτια του καὶ κύτταξε μαπορία.

— Γιατὶ κλαῖς ; ψιθύρισε.

— Τίποτα. Κάτι συλλογίστηκα. Καὶ τὸ κορίτσι σηκώθηκε τρομαγμένο. Μποροῦσε καὶ νὰ τὸν βλάψῃ μὲ τὰ κλάμματα ποῦ δὲν μπόρεσε νὰ κρατήσῃ. Ἐπῆρε βρεγμένα παγωμένα πανιὰ καὶ τοῦ ἔβαλε 'στὸ κεφάλι.

— Εἶσαι καλύτερα σήμερα, τοῦ εἶπε, γιὰ νὰ πῇ κάτι.

Ὁ ἄρρωστος ἔκλεισε πάλι τὰ μάτια του, μὰ φάνηκε εὐχαριστημένος.

Τὸ κορίτσι πῆρε μιὰ καρέκλα καὶ κάθησε δίπλα του. Δὲ θὰ τὸν ἄφηνε καὶ νἄξερε ἀκόμα, πῶς θὰ κολλοῦσε καὶ πῶς θὰ πέθαινε.

Ἤτανε ἕνα χαμένο πλᾶσμα, ἕνα πουλημένο κορμί, τῶξερε, ὅμως δὲν ἤτανε δίχως καρδιά.

Ὁ ἄρρωστος τὴν κύτταζε μὲ τόση ἐμπιστοσύνη, κλαὐτὴ θὰ τὸν ἄφηνε ; Ἄ, ὄχι ! ποτέ ! κλᾶς γίνονταν ὅ,τι ἤθελε. Θὰ τὸν περι-

ποιόντανε νύχτα καὶ μέρα καὶ ὅταν θὰ γέρευε, αὐτὴ θὰ ἔφευγε....

Συλλογίστηκε τὴ ζωή της : μαύρη ζωὴ καὶ κακομοιριασμένη. Φτοῦ ! συχαμερὸς κόσμος ! Ἡ πρώτη φορὰ ποῦ πουλήθηκε ἤτανε γιὰ ψωμί.

Ὕστερα.... ὕστερα.... ἐτίναξε τὸ κεφάλι της, σᾶ γιὰ νὰ διώξῃ τὴ μαύρη ἀνάμνησι.

— Ἄ, ὄχι ! δὲ θὰ ξαναπήγαινε στὸ βρώμικο σπίτι· τώρα ἤτανε μεγάλη, θ' ἀγωνιζόντανε, θὰ δούλευε τίμια. Ἔξω 'στὸν κόσμο ζούσανε καὶ ἄνθρωποι καλοί, πονετικοί, ἄνθρωποι ποῦ τὴν ἐλογάριαζαν σᾶν ὅμοια τους, ποῦ τὴν κύτταζαν 'στὰ μάτια μὲ καλωσύνη καὶ συλλογίστηκε τὸν καθηγητή. Ὕστερα γύρισε καὶ κύτταξε τὸν ἄρρωστο. Ὁ καϋμένος ! Θὰ τὸν κάμω καλά. Τοῦ ἄλλαξε τὰ βρεγμένα πανιά.

— Εἶσαι καλύτερα σήμερα, τοῦ εἶπε σχεδὸν φαιδρά. Σὲ λίγες μέρες, δὲ θἄχῃς πιὰ τὴν ἀνάγκην μου ! Ὁ ἄρρωστος χαμογέλασε σᾶν γιὰ νὰ τὴν εὐχαριστήσῃ.

— Τὶ ὡραία ποῦ ἤτανε ἡ ζωή. Δὲ θὰ ξαναπήγαινε 'στὸ βρώμικο σπίτι. Ὄχι, ποτὲ δὲ θὰ ξαναπατοῦσε τὸ πόδι της ἐκεῖ μέσα !

Ἐκύτταξε τὸ ἀδύνατο χλωμὸ πρόσωπο τοῦ ἀρρώστου καὶ τὰ καστανὰ μαλλιά του, ποῦ εἴχανε μεγαλώσει καὶ τοῦ ἔπεφταν 'στὸ μέτωπο. Τὰ μαλλιά του κουνήθηκαν λαφριὰ κλαὐτὴ βυθίστηκε σὲ ὀνειροπόλημα. Καὶ δὲν ἐκατάλαβε ποῦ ἡ σπιτονοικοκυρὰ ἄνοιξε τὴν πόρτα καὶ δύο πρόσωπα μπῆκαν 'στὴν κάμαρα.

— Ἐμπρός, πᾶμε ! τῆς εἶπανε καὶ τὴν ἔπιασαν ἀπὸ τὸν ὦμο.

Τὸ κορίτσι τινάχτηκε. Ἀνοιγόκλεισε τρομαγμένη τὰ μάτια της, σᾶν γιὰ νὰ καταλάβῃ. Ἤτανε ἔξυπνη ἢ ὀνειρεύονταν ἕνα βαρύ, ἄσκημο, σκληρὸ ὄνειρο ;

— Ἐμπρὸς ! μὴ κάνῃς πῶς δὲν καταλαβαίνῃς εἶπε ὁ ἕνας καὶ τὴν τράβηξε ἀπότομα.

Τοὺς κύτταξε ἀπὸ πάνω ὡς κάτω. Ἀστυφύλακες ! Κατάλαβε ἀμέσως. Ἤρθανε νὰ τὴν πάρουν, νὰ τὴν ξαναρίξουν 'στὴν κόλασι !

— Γιὰ τὄνομα τοῦ Θεοῦ ! Λυπηθῆτέ με, κύριοι, λυπηθῆτέ με ! Εἶμαι ἔρημη, δὲν ἔχω κανένα, λυπηθῆτέ με, σῶστέ με, σῶστε με ἀπὸ κεῖνο τὸ σπίτι !

— Ἐμπρός, πᾶμε ! εἶπε ὁ ἕνας.

Σύρθηκε 'στὸ πάτωμα κλαίοντας. Οἱ ἀστυνομικοὶ τὴν ἐσήκωσαν.

— Δὲν εἶναι δική μας δουλειά, κοπέλλα μου, ἄλλοι διατάζουνε.

Τὸ κορίτσι ἀπελπισμένο ἄρπαξε τὸ χέρι τοῦ ἀρρώστου.

— Πές τους, πές τους ἐσύ! πές τους νἀμαφήσουνε, νὰ μὲ λυπηθοῦνε!

Ὁ ἄρρωστος ἀνάπνεε δύσκολα. Προσπάθησε νἀνασηκωθῇ καὶ νὰ τὴν κρατήσῃ. Οἱ ἀστυφύλακες βρίσκονταν σὲ ἀμηχανία.

Ἔξω ἀκούγονταν ἡ φωνὴ τοῦ ἀνώτερου, ποῦ μιλοῦσε μὲ τὴν κυρία.

— Παρακαλῶ, madame, *δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ μᾶς εὐχαριστῆτε, γιὰ μιὰ τόσο μικρὴ ὑπηρεσία. Τὸ καθῆκόν μας.*

*— Θἀρθῆτε ἀπόψε στ'*après-midi *;*

— Βεβαιότατα, ὠρεβουὰρ madame.

Ὁ ὑπαστυνόμος φάνηκε 'στὴν πόρτα.

— 'Ακόμα δὲν τελείωσε αὐτὴ ἡ ὑπόθεσις; ἐμπρὸς λοιπόν, τὶ στέκεστε;

Οἱ ἀστυφύλακες ἄρπαξαν τὸ κορίτσι καὶ τὸ τράβηξαν ἀπότομα ἔξω.

Ὁ ἄρρωστος ἔπεσε ἀναίσθητος 'στὸ κρεββάτι.

— Κύριοι, δὲν εἶναι σωστὸ αὐτό! φώναξε ὁ καθηγητής, ὅταν βγῆκαν 'στὸ διάδρομο. Δὲν φέρνονται ἔτσι! θἀναφερθῶ 'στὸ Διευθυντή.

— Κύριε, εἶναι «δηλωμένη» καταδέχτηκε νἀπαντήσῃ ὁ ὑπαστυνόμος, ἀνάβοντας τὸ σιγάρο του, καὶ οἱ «τέτοιες» δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ζοῦν ἔξω.

Ὁ καθηγητὴς κύτταξε μὲ πόνο τὸ κορίτσι.

— Πήγαινε, παιδί μου, θὰ φροντίσω γιὰ σένα! Κἐφυγε γρήγορα νὰ μὴ βλέπῃ τὰ βουρκωμένα μάτια τοῦ κοριτσιοῦ.

Ἡ κυρία ἄνοιξε τὴ θύρα της καὶ καλημέρισε τὸν καθηγητή. Φοροῦσε ἀκόμα τὸ ἄσπρο, μεταξωτὸ peignoir *της. Καλοχτενισμένη, ἀρωματισμένη, μὲ πουντραρισμένο τὸ πρόσωπο καὶ βαμμένα κόκκινα χείλη.*

— 'Επὶ τέλους! εἶπε, ἐδιώξαμε αὐτὸ τὸ ἐλεεινὸ πλᾶσμα ἀπὸ 'δῶ μέσα!

Καὶ ῥούφηξε ἡδονικὰ τὸ κομψὸ σιγαράκι της.

Ὁ καθηγητὴς δὲν ἀπάντησε.

Μπῆκε 'στὴν κἀμαρά του καὶ ἔκλεισε μὲ δύναμι τὴν πόρτα του.

Κέρκυρα 'Ιανουάριος 24. **ΚΑΤΙΝΑ Γ. ΠΑΠΑ**

Τὸ φύλλο ἤτανε τυπωμένο, ὅταν ἔλαβε ἡ διεύθυνση τοῦ περιοδικοῦ τὸ κάτω ὑστερόγραφο σταλμένο ἀπὸ τὸ διαλεχτὸ συνεργάτη της κ. Α. Μ. 'Ανδρεάδη.

ΥΓ. «'Ενῶ ἔγραφα αὐτὸ τὸ ἄρθρο συχνὰ ἐρώτησα τὸν ἑαυτό μου, γιατὶ τὸ ἀντιπολυλαδικὸ κόμμα, ποῦ εἶχε γιὰ γενικὸ ἀρχηγὸ τὸ Σπύρο Βαλαωρίτη καὶ γιὰ τοπικὸ ἡγέτη τὸν Θανάση Παραμυθιώτη ἐλεγόντανε κόμμα τῆς Λάτας. Ἔλαβα τὴν καλὴ ἔμπνευση νὰ γράψω τοῦ σεβαστοῦ φίλου κ. Ν. Μαρκέτη, ὁ ὁποῖος ἔλαβε τὴν καλωσύνη νὰ μὲ διαφωτίσει.»

'Η διεύθυνση τῆς Κερκυραϊκῆς 'Ανθολογίας εὐχαριστεῖ τὸν ἀξιόλογο νομομαθῆ κ. Ν. Μαρκέτη γιὰ τὴς πληροφορίες του, ἀπαραίτητο συμπλήρωμα στὴν ἱστορικὴ μελέτη τοῦ κ. Α. Μ. 'Ανδρεάδη.

Σύμφωνα μὲ τὸ σημείωμα τοῦ κ. Μαρκέτη στὲς ἐκλογὲς τοῦ 1872 νικήθηκε τὸ ἀντιπολυλαδικὸ κόμμα μὲ ἀρχηγὸ τὸν Θανάση Παραμυθιώτη. 'Ενθουσιασμένοι οἱ Πολυλαδικοὶ γιὰ τὴν νίκη τους ἐπείραζαν τοὺς ἀντίθετους καὶ τοὺς φώναζαν, πῶς «ἐπῆραν τὴν λάτα» δηλ. τὸν τενεκέ. Στὲς ἐκλογὲς τοῦ 1873 πεισμωμένος γι' αὐτὸ τὸ πείραγμα ὁ Παραμυθιώτης εἶπε: «ἀφοῦ μᾶς λένε λάτα ἂς εἴμεθα τὸ κόμμα τῆς λάτας.» Καὶ ἐπῆραν αὐτὸ τὸ σύμβολο. Καὶ τέτοιος ἦταν ὁ πολιτικὸς ἀνταγωνισμὸς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ποῦ καὶ οἱ κυρίες τοῦ ἀντιπολυλαδικοῦ κόμματος φοροῦσαν ἐπιδεικτικὰ σὲ σχῆμα φύλλου ἢ ἀστεριοῦ ἕνα κομμάτι τενεκέ.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Στὸ προηγούμενο φύλλο σελ. 14 στίχος β'. διόρθωσε:

ἀντὶ εἰρωνικὲς — εἰρηνικές

σελ. 14 στίχ. 9 *ἀντὶ σουσούρωμα — σουρούπωμα*

σελ. 16 στίχ. 8 βγάλε τοὶς λέξοις: «ξαφνιάστηκε ἀλλά».

Ἡ ΚΕΡΚΥΡΑΪΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ βγαίνει στὴν Κέρκυρα καὶ εἶναι ὄργανο τοῦ Κερκυραϊκοῦ Λογοτεχνικοῦ Ὁμίλου.

Οἱ συνδρομὲς δρ. 30 τὸ χρόνο, στέρνονται στὸν ταμία τοῦ περιοδικοῦ Κον Τάκη Βασιλᾶ καὶ τὰ γράμματα καὶ ἡ ὕλη στὴν Γραμματέα τοῦ Λογοτεχνικοῦ Ὁμίλου Δδα Κατίνα Παπᾶ, στὴν Κέρκυρα.

Ἡ ΚΕΡΚΥΡΑΪΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ἀνταλάσσεται μὲ κάθε περιοδικὸ Ἑλληνικὸ καὶ ξένο.

Θὰ ἀναγγέλει κάθε νέο βιβλίο, ποῦ θὰ τῆς σταλθεῖ.

ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ ΚΕΡΚΥΡΑΪΚΟΥ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΟΜΙΛΟΥ

ΒΓΗΚΕ

ΕΙΡΗΝΗΣ ΛΕΝΤΡΙΝΟΥ — Ἐξαγνισμός. Ἔκδοση Γραμμάτων Ἀλεξάντρειας.

ΣΠΥΡΟΥ ΚΑΜΗΛΑΕΡΗ — Πρὸς τὸ Φῶς. — Συλλογὴ ποιητική. Ἔκδοση οἴκου Ράλλη Ἀθηνᾶ.

ΣΑΙΞΠΗΡ — Μάκβεθ — Τραγωδία — Μετάφραση Κ. Θεοτόκη.

ΕΛΑΒΑΜΕ ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

«Ἡ Γυναῖκα στὸ Βυζάντιο» Ρόζας Ἰμβριώτη.
Ἐκδοτικὸς Οἶκος «Ἀθηνᾶ» Α. Ι. Ράλλη

«Ὁ Νέος Μωϋσῆς κι' ἄλλα διηγήματα» Δημοσθ. Βουτυρᾶ.
Ἐκδ. Οἶκος «Ἀθηνᾶ» Α. Ι. Ράλλη

«Οἱ Νέοι Διηγηματογράφοι»
Ἐκδ. Οἶκος «Ἀθηνᾶ» Α. Ι. Ράλλη